

**PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA DLA GMINY OROŃSKO
na lata 2014 - 2017
z perspektywą do roku 2021
aktualizacja**

projekt

Orońsko 2014

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
1.1. PODSTAWA I ZAKRES OPRACOWANIA	5
1.2. METODYKA	6
1.3. HISTORIA GMINY	7
1.4. WARUNKI GEOFIZYCZNE GMINY	7
1.5. POŁOŻENIE I RZEŻBA TERENU	7
1.6. GOSPODARKA	9
1.7. ROLNICTWO	9
1.8. KLIMAT	10
1.9. HYDROGRAFIA I HYDROGEOLOGIA	10
1.10. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY OROŃSKO	12
1.10.1. Demografia i mieszkalnictwo	12
1.10.2. Infrastruktura techniczna gminy Orońsko	13
1.10.2.1. Gospodarka wodno – ściekowa	13
1.10.2.3. Zaopatrzenie w ciepło	15
1.10.3. Elektroenergetyka	17
1.10.4. Szkolnictwo i opieka zdrowotna	17
1.10.4.1. Szkolnictwo	17
1.10.4.2. Opieka zdrowotna	18
1.11. Działalność Samorządu Gminy w latach 2009 - 2012	19
1.11.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska	19
2. DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA	21
2.1. Powietrze atmosferyczne	21
2.1.1. Przepisy prawne	21
2.1.2. Pomiary zanieczyszczenia powietrza	21
2.1.3. Źródła zanieczyszczenia powietrza	22
2.1.4. Sieć gazowa	23
2.1.5. Wnioski	23
2.2. Hałas	23
2.2.1. Przepisy prawne	23
2.2.2. Pomiary hałasu	24
2.2.3. Źródła hałasu	24
2.2.4. Wnioski	24
2.3.1. Wprowadzenie	25
2.3.2. Wody powierzchniowe	25
2.3.3. Wody podziemne	25
2.3.4.1. Regulacje prawne gospodarki wodno - ściekowej	26
2.3.4.3. Systemy melioracyjne	27
2.3.4.4. Sieć kanalizacyjna	27
2.3.4.5. Główne źródła zanieczyszczeń	28
2.3.5. Wnioski	28
2.4. Odpady	28
2.4.1. Przepisy prawne	28
2.4.2. Odpady komunalne	29
2.4.3. Nieczynne składowisko odpadów komunalnych	30
2.4.4. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym	31
2.5. Gleby	32

2.5.1. Wprowadzenie	32
2.5.2. Typy gleb	32
2.5.3. Monitoring gleb	33
2.5.4. Wnioski	34
2.6. Surowce mineralne	34
2.6.1. Wprowadzenie	34
2.6.2. Występowanie kopalin	34
2.7. Pola elektromagnetyczne	34
2.8. Przyroda	34
2.8.1. Wprowadzenie	35
2.8.2. Lasy i ochrona przyrody	35
2.8.2.1. Lasy	35
2.8.2.2. Pomniki przyrody	36
2.8.3. Wnioski	37
2.9. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	38
3. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE OROŃSKO	39
3.1. Cele i kierunki polityki ekologicznej	39
4. PLAN DZIAŁAŃ NA LATA 2014 - 2017	43
4.1. Założenia planu działań na lata 2014 - 2017	43
4.1.1. Ochrona powietrza atmosferycznego	43
4.1.2. Ochrona wód	43
4.1.3. Ochrona powierzchni ziemi	43
4.1.4. Gospodarka odpadami	44
4.1.5. Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego	44
4.1.6. Ochrona przyrody	44
4.1.7. Edukacja ekologiczna	44
4.1.8. Nadzwyczajne zagrożenia	45
5. ZARYS PLANU DZIAŁAŃ NA LATA 2018 – 2021	46
5.1. Założenia planu działań na lata 2018 – 2021	46
6. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA	52
6.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska	52
6.2. Kompetencje organów gminy w zakresie ochrony środowiska	52
6.3. Instrumenty zarządzania środowiskiem	60
7. WDRAŻANIE PROGRAMU	61
7.1. Środki finansowe na realizację Programu	61
7.2. Koszty realizacji przedsięwzięć	61
8. MONITORING	70
9. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	72
10. SPIS TABEL	73
11. SPIS RYSUNKÓW	75

WYKAZ SKRÓTÓW

WPOŚ	Wojewódzki Program Ochrony Środowiska
WPGO	Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
GPOŚ	Gminny Program Ochrony Środowiska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
PGE	Polska Grupa Energetyczna
GDK i A	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
MBPR	MAZOWIECKIE BIURO PLANOWANIA REGIONALNEGO
PSGO	Punkt Selektywnego Gromadzenia Odpadów
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
C.S.	Cel strategiczny
C.O.	Cel operacyjny
b.k.d.	bez kosztów dodatkowych

1. WPROWADZENIE

1.1. PODSTAWA I ZAKRES OPRACOWANIA

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzania gminnego programu ochrony środowiska, obejmującego 4 lata z perspektywą na kolejne 4 lata.

Drugi „*Program Ochrony Środowiska dla gminy Orońsko*” był przygotowany w ramach realizacji wymogów ustawowych i zatwierdzony przez Radę Gminy Orońsko w dniu 18 września 2009 r. i obejmował zadania przewidziane na lata 2009 - 2016. Program był opiniowany przez samorząd powiatowy.

Niniejsza „*Aktualizacja Program Ochrony Środowiska dla gminy Orońsko*” zwana dalej *Programem* stanowi trzecią edycję dokumentu programowego określającego zadania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Orońsko i jest aktualizacją dokumentu przyjętego w 2009 roku.

Celem programu jest przeprowadzenie analizy stanu obecnego środowiska naturalnego w gminie oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska ma dotyczyć działań na rzecz utrzymania bądź przywrócenia równowagi przyrodniczej poszczególnych elementów środowiska, podejmowanych w oparciu o ustalenia aktualnego stanu środowiska. W strukturze programów ochrony środowiska dominuje z reguły wielobranżowy układ prezentacji problemów i celów jak np.

- ochrona zieleni i cennych obszarów przyrodniczych
- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami
- ochrona jakości wód powierzchniowych i gruntowych
- ochrona jakości powietrza atmosferycznego
- ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.

Program jest opracowywany w oparciu o szereg przepisów prawnych, z których najważniejsze to:

- ustawa o samorządzie gminnym
- ustawa „Prawo ochrony środowiska”
- ustawa o ochronie przyrody
- ustawa o odpadach
- ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminie
- ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych
- ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków
- ustawa „Prawo wodne”
- ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym
- ustawa „Prawo budowlane”
- ustawa „Prawo geologiczne i górnicze”
- ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych
- ustawa o lasach
- przepisy wykonawcze wydane na podstawie tych ustaw oraz w oparciu o dokumenty:
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 – Ministerstwo Środowiska, 2010 r.
- Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) 2007-2013

- Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016
- Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2002 r.
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku
- Polityka Leśna Państwa. 1997 r.
- Program zwiększania lesistości dla województwa Mazowieckiego do roku 2020.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 - 2013
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja)
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
- Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011 - 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r. (aktualizacja)
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023
- Strategia rozwoju powiatu szydłowieckiego (aktualizacja) 2012 r.

1.2 METODYKA

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- **określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego** w gminie Orońsko zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu; w diagnozie wykorzystano informacje statystyczne, opracowania źródłowe;
- **przeprowadzeniu analizy SWOT** - mocnych i słabych stron stanowiących punkt wyjścia do określenia celów Programu;
- **określeniu kreatywnej części Programu** poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych przyjętych ze Strategii oraz ich operacjonalizację w postaci sformułowania listy działań;
- **scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu** w zakresie rozwiązań prawno - instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- **określeniu zasad monitorowania.**

Diagnoza stanu środowiska została oparta na wszelkich dostępnych opracowaniach branżowych, informacji pozyskanych z różnych źródeł oraz monitoringu WIOŚ w Warszawie. W przypadku braku informacji dotyczących bezpośrednio terenu gminy, korzystano z danych pochodzących z najbliższego otoczenia. W ten sposób problematyka ochrony środowiska na terenie gminy Orońsko została zaprezentowana na tle powiatu szydłowieckiego, co daje możliwość porównania, a przede wszystkim podejmowania wspólnych działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Kierunki działań i zadań na okres 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021 zostały opracowane w nawiązaniu do wymaganych limitów zawartych w planach wyższego szczebla – powiatu, województwa i kraju (Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016).

1.3.HISTORIA GMINY

Pierwsza informacja na temat nazwy miejscowości pochodzi z "Księgi beneficjów diecezji krakowskiej" napisanej w latach 1470-1480 przez Jana Długosza. W dziele tym użył on nazwy Orańsko. Kolejne nazwy wsi to Oranysko (1508) i Oransko (1569) użyte przez Adolfa Pawlińskiego w publikacji "Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym ujęta". Pomiędzy tymi nazwami, w 1566 roku w "Rejestrze podymnego starostwa szydłowieckiego" pojawiła się nazwa Oranisko. Kolejna forma nazwy miejscowości to Orońsk. Używał jej często Franciszek Ksawery Christiani, a także Józef Brandt. Była ona również stosowana w dokumentach, wydawnictwach urzędowych oraz poważnych publikacjach naukowych. Nazwy Orońsko po raz pierwszy użył Franciszek Siarczyński pod koniec XVIII wieku w "Opisie powiatu szydłowieckiego". Dzisiejsza nazwa występowała także w wydawnictwach i drukach urzędowych XIX i XX wieku. Oficjalne potwierdzenie administracyjne uzyskała w pierwszym spisie miejscowości, którym była "Tabela miast, wsi i osad Królestwa Polskiego" z 1827 roku.

1.4.WARUNKI GEOFIZYCZNE GMINY

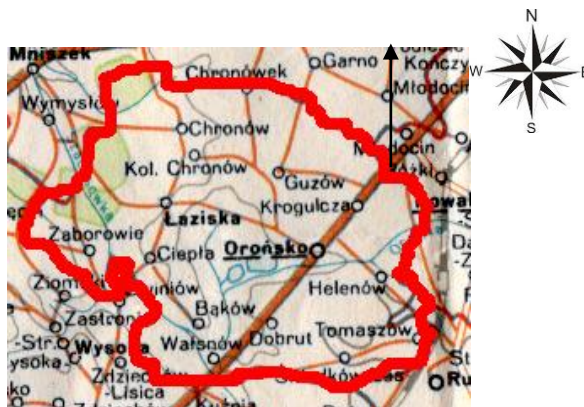
Gmina Orońsko położona jest w obrębie północnego obrzeża Gór Świętokrzyskich. Na terenie gminy występują utwory mezozoiczne, trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Na powierzchni pojawiają się skały jury środkowej (okolice Wałsnowa) w postaci piaskowców wapnistych zawierających oolity żelaziste. Osady węglowe jury górnej występują na całym obszarze gminy, często tworząc wychodnie (dolina Dobruta, Orońska i Tomaszowa). Na utworach jury górnej w pobliżu północno - wschodniej granicy gminy (poza linią Krogulcza-Chronów), zalegają skały w postaci ilów oliwkowo - żółtych, piaskowców i piasków drobnoziarnistych z marglami i syderytami. Utwory trzeciorzędowe w postaci mułków występują sporadycznie w zagłębieniach terenu (rejon Guzowa). Prawie całą powierzchnię gminy pokrywają utwory czwartorzędowe – gliny, piaski i żwiry, stanowiące bazę surowcową (kruszywa, gliny, wody) i decydujące o charakterze gleb. Do osadów młodszych holocenijskich o małym zasięgu należą piaski eoliczne w wydmach oraz torfy w dolinach rzecznych.

1.5.POŁOŻENIE I RZEŹBA TERENU

Gmina Orońsko położona jest na terenie województwa mazowieckiego, w północnej części powiatu szydłowieckiego. Od północy gmina graniczy z gminą Wolanów od wschodu z gminami Kowala i Orońsko, od południa z gminą Jastrząb, a od południowego – zachodu w gminą Szydłowiec. W skład gminy wchodzi 19 sołectw. Położenie gminy Orońsko określają dane geograficzne 51° 19' N20° 59' E. Leży ona przy drodze krajowej E – 7 w odległości 15 km od Radomia.

Gmina zajmuje powierzchnię 8 195 ha, a struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco:

- użytki rolne	5 819 ha
w tym grunty orne	4 672 ha
łąki trwałe i pastwiska	1 038 ha
sady	109 ha
- lasy i grunty zadrzewione	1 618 ha
- pozostałe grunty	761 ha

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Orońsko

Obszar gminy Orońsko położony jest w obrębie Równiny Radomskiej wchodzącej w skład makroregionu Wzniesień Południowo – Mazowieckich. Obszar charakteryzuje się monotonną rzeźbą terenu (przeważająca część Równiny położona jest na wysokości 175 - 195 m. n.p.m.), urozmaiconą dolinami rzecznyymi, wydmyami i ostańcami denudacyjnymi. Powierzchnia gminy pochyla się w kierunku północno - zachodnim, gdzie w dolinie Szabasówki – rejon Chałupki Łaziskie - znajduje się najniższy położony punkt (164 m. n.p.m.). Najwyższym punktem jest wydma w południowo - wschodniej części gminy w miejscowości Tomaszów (212,6 m. n.p.m.). Na obszarze gminy przeważają nachylenia stoków 2 - 6 %, jedynie w południowo - zachodniej części gminy i w okolicach wydm wynoszą 6 - 8 %, a niekiedy więcej.

Tabela 1. Wykaz miejscowości sołeckich na terenie gminy Orońsko wraz z liczbą mieszkańców w 2013 roku

L.p.	Wykaz sołectw	Liczba mieszkańców
1	Bąków	199
2	Ciepla	165
3	Chronów Kolonia Górna	323
4	Chronów Kolonia Dolna	
5	Chronów Wieś	140
6	Chronówek	126
7	Dobrut	399
8	Guzów Kolonia	306
9	Guzów Wieś	196
10	Helenów	153
11	Krogulcza Sucha	316
12	Krogulcza Mokra	231
13	Łaziska	612
14	Łaziska Osiedle	
15	Orońsko	1597
16	Śniadków	95
17	Tomaszów	482
18	Walsnów	376
19	Zaborowie	205
Razem		5921

Źródło: UG Orońsko

Największą liczbę mieszkańców w 2013 roku na terenie gminy odnotowano w miejscowości Orońsko 1 597 osób, a najmniejszą w miejscowości Śniadków 95 osób.

1.6. GOSPODARKA

Na terenie gminy Orońsko na koniec 2013 roku wg. GUS było zarejestrowanych 405 podmioty gospodarki narodowej, w tym podmiotów w sektorze publicznym 19 i 386 w sektorze prywatnym.

Wśród podmiotów gospodarczych w 2011 roku najwięcej stanowiły w zakresie handlu; (118 podmiotów), natomiast najmniej w zakresie informacja i komunikacja i obsługa rynku nieruchomości (po 2 podmioty) (tab. 2).

Do największych podmiotów gospodarczych na terenie gminy zaliczane są:

- Zakład Materiałów Budowlanych Wasik, Krogulcza Sucha 56A
- MAR-ROM S.J. Dobrut 18B

Na terenie gminy Orońsko dominuje sektor gospodarki prywatnej, który stanowił 95,3 % działalności gospodarczej pozarolniczej. W gminie jest zarejestrowanych jest ogółem 405 podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Najwięcej podmiotów prowadzi działalność gospodarczą z zakresu handlu i napraw, kolejną pod względem liczebności jest grupa podmiotów trudniących się budownictwem, przemysł, w tym przetwórstwo przemysłowe i transport i gospodarka magazynowa.

Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Rodzaj działalności	Liczba jednostek
rolnictwo, leśnictwo	26
przemysł w tym przetwórstwo przemysłowe	50
budownictwo	73
handel; naprawa pojazdów samochodowych	118
transport i gospodarka magazynowa	45
zakwaterowanie i gastronomii	12
informacja i komunikacja	2
obsługa rynku nieruchomości	2
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	6
Razem	334

Źródło: GUS [2011]

1.7. ROLNICTWO

Orońsko to gmina rolnicza. W produkcji roślinnej dominują zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi i żyto, a w produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej i bydła - krowy. Produkcja rolna prowadzona jest głównie przez gospodarstwa indywidualne. Użytki rolne zajmują powierzchnię 5 819 ha, czyli 71 % całkowitej powierzchni gminy. Wg. rejestru REGON w rolnictwie i leśnictwie funkcjonowało 26 podmiotów gospodarczych [GUS 2012].

Tabela 3. Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych na terenie gminy Orońsko według siedziby gospodarstwa

Grupy obszarowe [ha]	Liczba gospodarstw
Ogółem	789
do 1 ha	89
1 - 5	464
1 - 10	638
1 - 15	661
5 - 10	174
5 - 15	197
10 -15	23
5 ha i więcej	236
10 ha i więcej	62
15 ha i więcej	39

Źródło: GUS [2011]

Średnio gospodarstwo w gminie ma powierzchnię 5,31 ha przy średniej na Mazowszu 8,38 ha. Liczba ogólna gospodarstw wynosi 789 o łącznej powierzchni 4 188,77 ha.

W strukturze agrarnej dominują gospodarstwa, których powierzchnia powyżej 1 ha – jest ich w sumie 89, co stanowi 2,2 % ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych. Najmniej liczną grupę stanowią gospodarstwa, których powierzchnia nie przekracza 1 ha jest ich w sumie 700 (97,8 %) [GUS 2011].

1.8. KLIMAT

Gmina Orońsko należy do łódzkiej dzielnicy klimatycznej. Gmina jest położona w strefie umiarkowanej, kontynentalnej. Średnia temperatura powietrza w styczniu waha się od -4 do -3 °C, zaś w lipcu najczęściej odnotowywane jest 18°C. Średnia temperatura roczna wynosi około 7°C. Można tu dostrzec przejściowość klimatu Polski pomiędzy wpływem oceanu i kontynentu. Gmina leży w strefie klimatycznej, gdzie dominują czynniki kontynentalne. Toteż roczna średnia opadów atmosferycznych w powiecie waha się między 550, a 600 mm wody. Dość zapuszczona w głąb Polski strefa wpływu klimatu morskiego wpływa na dłuższy okres wegetacji roślin, od około 200 do 210 dni. Czas trwania pokrywy śnieżnej to 60 – 75 dni, a liczba dni z przymrozkiem wynosi od 30 do 50, natomiast bardzo mroźnych 2 – 3 dni. Ostatnie przymrozki występują ok. 1 maja. Średnia wilgotność względna powietrza wynosi 80 %. Na terenie gminy przeważają wiatry wiejące z kierunku zachodniego i południowo – zachodniego [GPOS 2009].

1.9. HYDROGRAFIA I HYDROGEOLOGIA

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Radomki - lewego dopływu Wisły. Przez zachodnią część gminy przepływa rzeka Szabasówka (lewy dopływ rzeki Radomki), która, stanowi odbiornik wód zbieranych na terenie gminy tj. Oronki i Młynówki. Rzeki mają charakter nizinny, o spadku nie przekraczającym 1,50⁰, co powoduje występowanie sezonowych podmokłości w szerszych odcinkach dolin. Występowanie w dolinach słabo przepuszczalnych mułków i ilów prowadzi do powstawania bagien, systemów szuwarowo - torfowych i gruntów organicznych miejscami torfowych. Długość rzek na terenie gminy wynosi 19,47 km, w tym;

- Szabasówki - 8,97 km z tego nieuregulowany odcinek 3,40 km,
- Młynówki – 1,97 km – uregulowana
- Oronki – 8,53 km – uregulowana.

Na terenie gminy znajduje się 15 zbiorników wodnych małej retencji o łącznej powierzchni 180,63 ha i objętości 23 27,12 tys. m³.

Tabela 4. Wykaz zbiorników wodnych na terenie gminy Orońsko¹

L.p.	Miejscowość	Pow. zbiornika [ha]	Zlewnia
1	Baków	0,58	Szabasówka
2	Chałupki Łaziskie	6,00	Oronka
3	Chronów Kolonia	0,80	Oronka
4	Guzów	0,15	Oronka
5	Krogulcza Mokra	0,25	Oronka
6	Krogulcza Mokra	0,22	Oronka
7	Krogulcza Mokra	0,10	Oronka
8	Krogulcza Mokra	0,16	Oronka
9	Łaziska	0,09	Oronka
10	Łaziska Kolonie	0,09	Oronka
11	Orońsko Kaskada	0,40	Oronka
12	Orońsko Rolina	0,15	Oronka
13	Orońsko Zaborowie	130,00	Oronka
14	Wałsnów	0,64	Szabasówka
15	Wałsnów	41,00	Szabasówka
Razem		180,63	

Poza podstawową funkcją retencyjną, część ze zbiorników pełni funkcje: gospodarczą, hodowli ryb, rekreacyjną i przeciwpowodziową. Zbiornik w Chałupkach Łaziskich ze względu na atrakcyjne położenie w pięknym spokojnym otoczeniu lasów i łąk pełni funkcje rekreacyjną, stanowiąc idealne miejsce na wypoczynek i relaks dla mieszkańców jak również turystów. Sieć hydrograficzną uzupełniają stawy pełniące różne funkcje, najczęściej hodowlane. Największe stawy rybne znajdują się w Orońsku (o powierzchni 122,2 ha) i Wałsnowie (o powierzchni 41,91 ha).

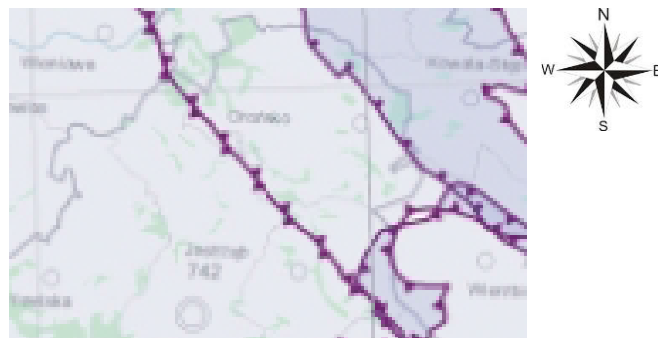
Na terenie gminy występuje Główny Zbiornik Wód Podziemnych GZWP nr. 412, 413 Szydłowiec – Goszczewice. Występują tu następujące poziomy wodonośne: górnourajski, kredowy, czwartorzędowy. Poziom górnej kredy występujący w utworach górnej kredy wykształcony jest jako wapienie i margle. Od powierzchni terenu jest izolowany utworami słabo przepuszczalnymi. Poziom wodonośny w utworach kredy dolnej charakteryzują niskie parametry hydrogeologiczne. Poziom ten od powierzchni terenu jest izolowany utworami gliniastymi. Poziom wodonośny w utworach czwartorzędowych wykazuje brak ciągłości poziomego wodonośnego. Wody występują w piaskach zalegających lokalnie na glinach lub przewarstwieniach piaszczystych występujących w glonach zwałowych².

Poziom wód podziemnych na terenie gminy wahał się poziomem od 1,38 m ppt. do 4,27 m ppt.³

¹ Program ochrony środowiska dla gminy Orońsko na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

² Program ochrony środowiska dla gminy Orońsko na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

³ PIG 2014

Rysunek 2. Położenie GZWP nr 412 - 413 Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec na terenie gminy Orońsko⁴

1.10. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY OROŃSKO

Siedzibą władz gminy wiejskiej jest miejscowość Orońsko, która jest jednocześnie siedzibą urzędu i innych podstawowych instytucji obsługi ludności i rolnictwa. Administracyjnie gmina Orońsko przynależy do powiatu szydłowieckiego i ma charakter rolniczy.

1.10.1. Demografia i mieszkalnictwo

Stan zaludnienia na terenie gminy wynosił 5 921 wg. stanu na dzień 31.12.2012 roku. Wg. GUS [2014] gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 73 osób/km², co wykazuje, że wskaźnik ten jest niższy od odnotowanego na terenie województwa mazowieckiego (150 os/km²) i powiatu szydłowieckiego (89 os./km²). Na 100 mężczyzn przypada 98 kobiet. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 21,8 %, w wieku produkcyjnym 62,7 %, a w wieku poprodukcyjnym 15,5 %. Największą liczbę mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Wg. stanu na koniec 2013 roku liczba zameldowań ogółem wyniosła 66, a wymeldowań 72.

Tabela 5. Liczba mieszkańców gminy Orońsko w latach 2010 - 2013

Lata	2010	2011	2012	2013
Liczba ludności	5877	5916	5921	5921

Źródło: UG Orońsko

Liczba mieszkańców na terenie Orońsko wahała się od 5 877 w 2010 roku do 5 921 osób w 2012 i 2013 roku, co wykazało wzrost o 44 osób.

Tabela 6. Przyrost naturalny (‰) w gminie Orońsko w latach 2010 - 2013

Lata	2010	2011	2012	2013
Przyrost	2,3	5,1	- 1,7	4,2

Źródło: UG Orońsko

Zauważalny jest na terenie gminy Orońsko wzrost przyrostu naturalnego. W 2010 roku wyniósł 2,3 ‰, a w 2013 roku 4,2, co wykazało wzrost o 1,9 ‰.

⁴ PIG 2014

Tabela 7. Liczba i powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Orońsko w latach 2009 - 2012

2009		2010		2011		2012	
Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)
1519	122574	1577	132352	1597	134792	1617	137078

Źródło: GUS

W latach 2009 – 2012 liczba mieszkań na terenie gminy ulegała systematycznemu wzrostowi tj. średnio o 25 mieszkań w ciągu roku. Wraz z przyrostem liczby mieszkań w 2012 roku zwiększeniu uległa także ich powierzchnia średnio o 3 626 m². We wspomnianym roku na terenie gminy odnotowano łącznie 1617 mieszkań.

Tabela 8. Zestawienie zasobów mieszkaniowych na wybranym terenie województwa mazowieckiego wg. danych wskaźnikowych z 2010 roku

Przeciętna	Gmina Orońsko	Powiat szydłowieckim	Podregion radomski	Województwo mazowieckie
Liczba izb w 1 mieszkaniu	3,73	3,66	3,54	3,53
Liczba osób w 1 mieszkaniu	3,80	3,22	3,03	2,59
Liczba osób w 1 izbie	1,02	0,88	0,86	0,73
Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	80,8	72,3	69,7	69,3
Powierzchnia użytkowa na 1 osobę	21,3	22,4	23	26,8

Źródło: GUS [2011]

W 2010 roku przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu, liczba osób w 1 mieszkaniu, przeciętna liczba osób w 1 izbie i powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Orońsko była najwyższa. Natomiast przeciętna powierzchnia użytkowana przypadająca na 1 osobę w gminie wynosiła 21,3 m² i była najniższa.

1.10.2. Infrastruktura techniczna gminy Orońsko

1.10.2.1. Gospodarka wodno – ściekowa

Sieć wodociągowa

- *Orońsko* – 1 studnia o wydajności 58,00 m³/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu dobowym 1320 m³/d
- *Dobrut* – 1 studnia o wydajności 20,3 m³/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu dobowym 330,8 m³/d
- *Chronów Wieś* – 2 studnie: zasadnicza - o wydajności 176 m³/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu rocznym 26 4625 m³/r, awaryjna - o wydajności 35 m³/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu 60,0 m³/h.

Tabela 9. Wykaz miejscowości obsługiwanych przez ujęcia wody na terenie gminy Orońsko

Lp.	Ujęcie	Miejscowości
1.	Orońsko	Orońsko, Helenów, Tomaszów, Krogulcza Sucha, Krogulcza Mokra
2.	Dobrut	Dobrut, Wałsnów i Śniadków
3.	Chronów Wieś	Chronów, Chronów-Kolonia, Guzów, Guzów-Kolonia, Ciepła, Zaborowie, Łaziska, Chronówek i Bąków

Źródło: UG Orońsko

Tabela 10. Zużycie wody na terenie gminy Orońsko w latach 2010 – 2013

Zużycie wody [dam ³]			
2010	2011	2012	2013
172,946	187,087	235,589	228,557

Źródło: UG Orońsko

Najwięcej wody zużyto na terenie gminy w 2012 roku, natomiast najmniej w 2010 roku. Ogólnie w stosunku do 2010 roku zaznaczył się wzrost zużycia wody o 55,6 dam³.

Sieć kanalizacyjna

Stopień skanalizowania gminy w roku 2012 wyniósł 3,4 %. Łączna długość sieci 0,7 km, a liczba przyłączy 23 szt.[GUS 2013].

Na terenie gminy Orońsko funkcjonuje 3 oczyszczalnie ścieków w miejscowości Łaziska, Orońsko i Guzów – Kolonia, które są odpowiednio oczyszczalniami: biologiczną i mechaniczno – biologiczną oraz chemiczno - biologiczną. Oczyszczalnie poprzez sieć kanalizacji sanitarnej obsługują jedno osiedle mieszkaniowe i Dom Pomocy Społecznej w Łaziskach oraz ulice Osiedlowa, Brandta, Topolowa, Szkolna, Radomska, Górna, Wąska, Wesoła w Orońsku. Ostatnia wymieniona oczyszczalnia obsługuje zakład produkcyjny.

Do oczyszczalni komunalnych dowożone są również ścieki spoza terenu gminy tj. z miejscowości: Kowala, Wolanów.

Tabela 11. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnię w Łaziskach i Orońsku w 2012 roku⁵

Zarządzający	Gmina/miejscowość	Rodzaj	Projektowana	Ilość ścieków oczyszczonych *		Odbiornik
		oczyszczalni	przepustowość [m ³ /d]	[m ³ /d]	[dam ³ /r]	
Gmina Orońsko	Łaziska	biologiczna	250	52	19	Garlica/3,7/Szabasówka/2,2/Radomka/69,8
	Orońsko	mechaniczno-biologiczna	400	36	10	rów/Oronka/4,2/Szabasówka/

Tabela 12. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnię w Guzowie w 2012 roku⁶

Zarządzający	Gmina/miejscowość	Rodzaj	Projektowana	Ilość ścieków oczyszczonych *		Odbiornik
		oczyszczalni	przepustowość [m ³ /d]	[m ³ /d]	[dam ³ /r]	

⁵ <http://www.wios.warszawa.pl/pl/monitoring-srodowiska/monitoring-wod/wykaz-oczyszczalni-sci/897,Wykaz-oczyszczalni-sciekow-komunalnych-i-przemyslowych-w-eksploatacji-na-obszarz.html>

⁶ <http://www.wios.warszawa.pl/pl/monitoring-srodowiska/monitoring-wod/wykaz-oczyszczalni-sci/897,Wykaz-oczyszczalni-sciekow-komunalnych-i-przemyslowych-w-eksploatacji-na-obszarz.html>

Zakład Garbarski Beata Żaczek i Spółka "MAT-2" Spółka Jawna	Guzów Kolonia	inna: chemiczno- biologiczna	100	bd.	4,21	rów mel./Garlica/9,45/Szabasowka/2,2
--	---------------	------------------------------------	-----	-----	------	---

Na terenie gminy występują przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz bezodpływowe zbiorniki w liczbie 782 szt.

Ścieki w przeważającej liczbie gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej na terenie gminy gromadzone są w szambach i dowożone do oczyszczalni pojazdami asenizacyjnymi. Odbiór i wywóz nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych jest dokonywany przez uprawnionych przedsiębiorców.

1.10.2.3. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy nie istnieje sieć ciepłownicza (zdalczynna), która obsługiwałaby wszystkie gospodarstwa. W związku z tym mieszkańcy we własnym zakresie zapewniają sobie ogrzewanie najczęściej korzystając z opału węglowego spalanego w przydomowych kotłowniach, bądź też wykorzystując gaz ziemny (LPG) lub olej jako źródło ciepła.

Wykaz instalacji grzewczych na terenie gminy Orońsko w obiektach użyteczności publicznej :

- Urząd Gminy w Orońsku (Publiczna Szkoła Podstawowa w Orońsku, Publiczne Gimnazjum w Orońsku, Gminne Centrum Informacji w Orońsku, Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej) - olej opałowy; moc 460 kW,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Ciepłej – gaz (LPG); moc 60 kW,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Wałsnowie – gaz (LPG); moc 2 x 10-29 kW,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Guzowie - olej opałowy; moc 130 kW
- Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku – gaz (LPG); moc 2 x 345 kW i 1 x 45 kW
- Dom Pomocy Społecznej "Dom Kombatanta" w Łaziskach – gaz (LPG); moc 2 x 350 kW i 1 x 240 kW
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Orońsku - olej opałowy; moc 33 kW
- Świetlica Wiejska w Łaziskach – gaz (LPG); moc 15 kW.

Drogi

Układ komunikacyjny na terenie gminy Orońsko stanowią : droga krajowa o długości 9 km, 12 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 45,560 km i 35 odcinków dróg gminnych o łącznej długości 56,850 km. Podział dróg na terenie gminy przedstawia się następująco:

- droga krajowa - przez teren gminy Orońsko biegnie droga krajowa nr 7 (Warszawa - Radom - Orońsko - Kielce – Kraków) przebiegająca pomiędzy miejscowościami Wałsnów – Krogulcza,
- drogi powiatowe - łączna długość dróg powiatowych biegnących przez teren gminy wynosi 45,560 km. Są to odcinki dróg w ciągach o numerach,

Tabela 13. Wykaz odcinków dróg powiatowych na terenie gminy Orońsko

Lp	Nr drogi	Przebieg
1	4008 W	Kol. Chronów - Wawrzyszów
2	4010 W	Orońsko – Dąbrówka Zabłotnia - Ruda Mała
3	4011 W	Orońsko – Ruda Wielka
4	4012 W	Dobrut- Śniadków - Lipienice
5	4020 W	Zaborowie – Omęcín – gr pow.

6	4021 W	Łaziska – Zaborowie - Zastronie
7	4022 W	Łaziska- Zdziechów - Szydłowiec
8	4023 W	Ciepła – Bąków - Wałsnów
9	3562 W	Mniszek – Łaziska- Orońsko
10	4024 W	Łaziska – Kol. Chronów - Guzów
11	3563 W	Wolanów – Chronówek – Kol. Chronów
12	4025 W	Wolanów – Guzów - Orońsko

Źródło: UG Orońsko

- drogi gminne - łączna długości 56,850 km, są to odcinki w ciągach o numerach

Tabela 14. Wykaz odcinków dróg gminnych na terenie gminy Orońsko

Lp.	Nr drogi	Przebieg
1	400401W	Orońsko ul. Rzeczna (od Wierzbickiej do ul. Radomskiej)
2	400402W	Krogulcze Sucha - gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Rożki)
3	400403W	Krogulcza Mokra- gr. gminy Orońsko – gr. gminy (Waliny)
4	400404W	Guzów - Krogulcze Mokra - do dr. krajowej nr 7
5	400405W	Ciepła - Dobrut do dr. krajowe; nr 7
6	400406W	Tomaszów - Śniadków - Wałsnów (do dr. krajowej nr 7)
7	400407W	Wałsnów (za lasem)
8	400408W	Bąków - nr. gminy Orońsko - gr. gminy (Świniów)
9	400409W	Zaborowie - Chałupki Łaziskie
10	400410W	Chronów - Chałupki Łaziskie
11	400411W	Chronówek- gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Waliny)
12	400412W	Chronówek - Kolonia Dolna - gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Karszewo)
13	400413W	Guzów – Chronówek
14	400414W	Tomaszów – gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Ruda Wielka)
15	400415W	Orońsko (ul. Górna (od ul. Radomskiej - do dr. powiatowej nr 4025W)) – Guzów
16	400416W	Śniadków – Helenów
17	400417W	Guzów - Chronów - Kolonia Górna (od dr. powiatowej nr 3562W - przez Wołę Guzowską)
18	400418W	Ciepła – Bąków
19	400419W	Chronów Kolonia Dolna – Guzów
20	400420W	Orońsko ul. Szkolna od ul. Radomskiej do ul. Osiedlowej)
21	400421W	Orońsko ul. Osiedlowa (od ul. Brandta do ul. Górnej)
22	400422W	Orońsko ul. Zagórska (od ul. Radomskiej do ul. Starowiejskiej)
23	400423W	Orońsko ul. Topolowa (od ul. Brandta do Centrum Rzeźby Polskiej)
24	400424W	Orońsko (od ul. Wesoła od ul. Szkolnej)
25	400425W	Orońsko ul. Graniczna (od dr. krajowej nr 7)
26	400426W	Dobrut przez Starą Wieś
27	400427W	Łaziska (przez wieś)
28	400428W	Guzów Kolonia (od dr. powiatowej nr 4025W do dr. gminnej nr 400413W)
29	400429W	Zaborowie (od dr. powiatowej nr 4021W - do lasu)
30	400430W	Bąków (od dr. powiatowej nr 4023W - do dr. dojazdowej do pól nr ewidencyjnej 178)
31	400431W	Ciepła (od dr. powiatowej nr 4023W - do łąk)
32	Brak ¹	Orońsko, ul. Spółdzielcza cz. dz. nr 39/3

33	Brak ¹	Orońsko, dz. nr 61/29 (od ul. Brandta do ul. Topolowej)
34	Brak ¹	Orońsko, ul. Dworska dz. nr 100
35	Brak ¹	Orońsko, ul. Cicha dz. nr 96/13, 96/3, 96/12, 170/9

¹⁾ wniosek o nadanie numerów dróg w trakcie rozpatrywania przez Zarząd Województwa Mazowieckiego
Źródło: UG Orońsko

Łączna długość dróg : krajowej, powiatowych i gminnych na terenie gminy Orońsko wynosi 111,410 km. Największy udział stanowią drogi gminne 51 %, następnie drogi powiatowe 41 %, a krajowa tylko 8 %. Długość dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej wynosi 42,770 km (93,9 %), a gminnych 28,483 km (50,1 %).

Odległość z miejscowości Orońsko do Radomia wynosi 15 km, a Szydłowca 12 km. Transport publiczny na terenie gminy Orońsko obejmuje usługi świadczone przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatnych przewoźników. Rozwój rynku usług przewozowych znacznie ułatwiło połączenie z poszczególnymi miejscowościami na terenie gminy, a także z Radomiem, Szydłowcem i Kielcami.

Linia kolejowa

W północnej części gminy znajduje dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa relacji Radom – Tomaszów Mazowiecki i Radom – Kielce.

1.10.3. Elektroenergetyka

Przez teren gminy przebiegają następujące linie energetyczne:

- linie energetyczne wysokiego napięcia 220 kV (relacji Rożki - Jaworzno II oraz Różki - Tarnów),
- linie energetyczne wysokiego napięcia 110 kV (relacji Rożki - Orońsko, Rożki - Skarżysko, oraz Rożki - Przysucha),
- linie energetyczne średniego napięcia 30 kV (Rożki - Szydłowiec), stacje transformatorowe SN/nn,
- linie niskiego napięcia doprowadzające energię elektryczną do wszystkich mieszkańców gminy.

Wg. informacji PGE z 2014 roku na terenie gminy Orońsko znajdują następujące urządzenia sieci elektroenergetycznych tj.:

➤ długość linii napowietrznych WN wynosi	18,9 km
➤ długość linii napowietrznych ŚN wynosi	50,532 km
➤ długość linii kablowych ŚN wynosi	1,269 km
➤ długość linii napowietrznych NN wynosi	108,128 km
➤ długość linii kablowych NN wynosi	23,903 km
➤ stacje transformatorowe w liczbie	53 szt.

Administratorem sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia jest PGE Dystrybucja S.A. Oddz. Skarżysko – Kamienna, Rejon Energetyczny Radom, a wysokiego napięcia PGE w Skarżysku – Kamiennej.

1.10.4. Szkolnictwo i opieka zdrowotna

1.10.4.1. Szkolnictwo

Na terenie gminy Orońsko znajduje się 5 placówek oświatowych, które zapewniają nauczanie na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. Wykaz jednostek oświatowych na terenie gminy :

- Publiczne Gimnazjum w Orońsku,

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Tadeusz Kościuszki w Ciepłej
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Józefa Brandta w Orońsku,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Guzowie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Wąsnowie.

Nadto na terenie gminy znajdują się jeden oddział przedszkolny:

- Przedszkole Samorządowe w Orońsku

1.10.4.2. Opieka zdrowotna

Na terenie gminy znajduje się 1 placówka podstawowej opieki zdrowotnej tj. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Orońsku.

Kultura

Na terenie gminy Orońsko znajdują się gminne biblioteki publiczne w następujących miejscowościach:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Orońsku.

Na terenie gminy znajduje się nadto Gminny Ośrodek Kultury w Orońsku, w którym działa Gminne Centrum Informacji. Do najważniejszego miejsca kultury na terenie gminy Orońsko jest zaliczane Centrum Rzeźby Polskiej, które tworzą:

- Ośrodek Pracy Twórczej Rzeźbiarzy
- Muzeum Rzeźby Współczesnej
- Pałac Józefa Brandta
- Ośrodek Promocji i dokumentacji Rzeźby
- Park Krajobrazowy

Zabytki

Wśród obiektów wpisanych do Centralnego Rejestru Zabytków w gminie należą:

- Kapliczka w Orońsku nr rej.: 47
- Zespół pałacowy Józefa Brandta w Orońsku nr rej.: 810/A, 398/A, 111/A
- Dróżniczówka w Orońsku nr rej.: 399/A
- Zespół pałacowy i folwarczny w Łaziskach nr rej.: 109/A
- Stanowisko archeologiczne w Łaziskach nr rej.: 199/A.

Do pomników i miejsc pamięci narodowej na terenie gminy należy zaliczyć :

- Obelisk wzniesiony w hołdzie żołnierzom AK podobwodu „Wanda” i patrolu „Robert” w Chałupkach – Łaziska i Ciepłej
- Pomnik upamiętniający strajki chłopskie w 1934 roku w Guzowie
- Zbiorowa mogiła Powstańców Styczniowych w 1863 roku w Krogulczy Mokrej
- Pamiątkowa płyta poświęcona poległym w walkach narodowo- wyzwoleniczych w Orońsku [GPOS 2009].

Turystyka

Centrum Rzeźby Polskiej wraz z Radomskim Bractwem Rowerowym organizuje cykliczne wycieczki rowerowe. Trasa prowadzi z Radomia do Orońska i wynosi 15 km. Na terenie gminy znajdują się hotele i motele

1.11. Działalność Samorządu Gminy w latach 2010 - 2013

Głównymi źródłami dochodów gminy Orońsko są: subwencje, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych i dochody własne: podatek od nieruchomości, podatek rolny i leśny i od środków transportowych.

Tabela 15. Struktura dochodów budżetu Gminy Orońsko w latach 2010 - 2013

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Dochody własne	2 652 967	2 671 036	3 797 603	3 633 649
Udział w podatkach	1 092 727	1 439 799	1 467 813	1 546 220
Subwencje	7 679 748	7 463 629	7 964 718	8 093 826
Dotacje	3 707 213	3 532 696	5 827 664	5 123 882
RAZEM	15 132 655	15 107 160	19 057 798	18 397 577

Źródło: UG Orońsko

Najistotniejszą grupę dochodów Gminy stanowią subwencje i dotacje. Za korzystny w strukturze dochodów gminy należy uznać stopniowo narastający wzrost dochodów własnych oraz udziału w podatkach. Ogólnie dochody zewnętrzne jak i wewnętrzne Gminy wzrastają (ogółem odnotowano wzrost dochodów o 22 % w latach 2010 - 2013).

1.11.1. Wydatki

Wydatki Gminy w latach 2010 – 2013 wzrosły o 0,82 %. Wzrost także odnotowano w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Tabela 16. Wykonanie budżetu wydatków Gminy Orońsko w latach 2010 - 2013

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Wydatki ogółem	16 179 824	19 092 083	17 290 920	16 312 013
Wydatki w przeliczeniu na 1 - go mieszkańca	2 753	3 227	2 920	2 755

Źródło: UG Orońsko

Rysunek 2. Wydatki Gminy Orońsko w latach 2010 - 2013

Najwyższy poziom wydatków poniesionych przez Gminę Orońsko odnotowano w 2011 roku, natomiast najniższy w 2010 roku.

1.11.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska

Działania inwestycyjne Gminy Orońsko z zakresu ochrony środowiska dotyczyły głównie ochrony wód. Środki przeznaczane na ochronę środowiska pochodziły jednak głównie z budżetu gminy.

Tabela 17. Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2010 - 2012 w gminie Orońsko (według najważniejszych inwestycji)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Wydatki ogółem	458 504	3 890 202	926 896	894 023
Wydatki w przeliczeniu na 1 - go mieszkańca	78,02	657,57	156,54	150,99

Źródło: UG Orońsko

W latach 2010 – 2013 nastąpił ogólnie wzrost wydatków o 94,99 % na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska. Wzrost także odnotowano w przypadku przeliczenia tych wydatków na przeciętnego mieszkańca.

Inwestycje w ochronie środowiska dotyczyły głównie finansowania przez Gminę w minionych (4) latach:

- Budowa sieci kanalizacyjnej,
- Budowa oczyszczalni ścieków.

2. DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

2.1. Powietrze atmosferyczne

2.1.1. Przepisy prawne

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na mocy ustawy *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2013, poz. 1232) dokonuje corocznej oceny poziomów substancji w powietrzu we wszystkich strefach województwa. Klasyfikacja stref jest dokonywana w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012 poz. 914) dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie strefę stanowi:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- miasto nie będące aglomeracją o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy,
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

Klasyfikacji stref dokonuje się oddzielnie dla dwóch grup kryteriów ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin, wydzielając strefy, dla których poziom:

- poziom substancji nie przekracza poziomów dopuszczalnych i docelowych – klasa **A**.
- stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji – klasa **B**
- stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe - klasa **C**

oraz dla ozonu

- **klasa D1** – stężenia ozonu nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- **klasa D2** – stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego.

2.1.2. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Według zapisów ww. rozporządzenia w województwie mazowieckim klasyfikację dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu PM 2,5 i PM 10, tlenku węgla, benzenu oraz pyłu ołowiu, arsenu, niklu, kadmu i benzo(a)pirenu w pyle PM 10 oraz ozonu wykonuje się w strefie mazowieckiej (PL, 1404) do której należy m.in. gmina Orońsko.

Na terenie gminy Orońsko nie ma punktów pomiaru zanieczyszczenia powietrza. Zlokalizowane najbliższe stanowisko pomiarowe na terenie strefy mazowieckiej znajduje się w Belsku Dużym w odległości 70 km na kierunku północnym.

Tabela 18. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia

Nazwa strefy-mazowiecka	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													
	SO ₂	NO ₂	PM 2,5*	PM 2,5**	PM10	Pb	As	Cd	Ni	C ₆ H ₆	B/a/P	O ₃ **	O ₃ ***	CO
Rok 2013	A	A	C	C2	C	A	A	A	A	A	C	A	D2	A

Źródło: WIOS w Warszawie [2014] * wg poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji, ** wg poziomu docelowego, *** wg poziomu celu długoterminowego

Wyniki zawarte w tabeli 18 wykazują przekroczenia stężeń pyłu PM2,5, PM10, B/a/P. W przypadku pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆,

ołów Pb, arsen As, kadm Cd, nikiel Ni standardy imisyjne na terenie analizowanej strefy były dotrzymane.

Tabela 19. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin

Nazwa strefy – mazowiecka	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
	SO ₂	NO _x	O ₃ (AOT40)	
Rok 2013	A	A	poziom docelowy	poziom celu długoterminowego
			A	D2

Źródło: WIOŚ w Warszawie [2014]

Wyniki zawarte w tabeli 19 nie wykazują wysokiego poziomu stężeń w przypadku oznaczenia SO₂ i NO_x. Natomiast poziomy celu długoterminowego dla ozonu według kryterium ochrony roślin zostały przekroczone.

Analiza otrzymanych poziomów stężeń monitorowanych zanieczyszczeń w 2013 r. wskazuje na ścisłą zależność zmierzonych stężeń od warunków pogodowych. Zima spowodowała wysoką emisję zanieczyszczeń, pochodzących ze spalania paliw na cele grzewcze, co bezpośrednio przełożyło się na wysoki poziom emisji tych zanieczyszczeń, szczególnie w obszarach, gdzie dominująca jest powierzchniowa emisja indywidualna.

2.1.3. Źródła zanieczyszczenia powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Orońsko są:

- procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw (na terenie gminy funkcjonują kotłownie komunalne),
- emisja komunikacyjna (ze względu na natężenie ruchu pojazdy przemieszczające się drogą krajową nr 7 oraz drogami powiatowymi i gminnymi są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza), stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o znacznym natężeniu ruchu kołowego. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają też jakość powietrza atmosferycznego oraz wpływają na wzrost stężenia ozonu w troposferze,
- emisja niska (indywidualne gospodarstwa domowe ogrzewane są poprzez własne kotłownie węglowe lub piece), duży wpływ na stan czystości powietrza ma emisja niska, która pochodzi z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych oraz środków transportu. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym),
- emisje uciążliwych zapachów (składowisko odpadów, oczyszczalnia ścieków).

Tabela 20. Wykaz obiektów mogących pogorszyć stan środowiska na terenie gminy Orońsko

Rodzaj obiektu	Ilość	Lokalizacja
Droga krajowa	1	Nr 7
Oczyszczalnia ścieków	3	Łaziska, Orońsko, Guzów Kolonia
Linia kolejowa	2	Radom - Kielce Radom – Tomaszów Mazowiecki
Stacje paliw płynnych i gazowych	1	Dobrut
Ośrodek zdrowia	1	Orońsko
Nieczynne składowisko odpadów	1	Guzów

Źródło: UG Orońsko

2.1.4. Sieć gazowa

Mieszkańcy na terenie gminy ze względu na brak zaopatrzenia w gaz przewodowy, korzystają z gazu bezprzewodowego tj. butli gazowych, których dystrybucją zajmują się indywidualne podmioty.

2.1.5. Wnioski

Wyniki analizy poziomów zanieczyszczeń w powietrzu na terenie gminy Orońsko przekraczają dopuszczalne normy. Głównym źródłem zanieczyszczenia antropogenicznego atmosfery jest wzrost emisji pochodząca głównie z palenisk domowych w wymiarze sezonowym.

Dalsza zmiana instalacji grzewczych, modernizacja dróg w gminie, a w szczególności budowa obwodnicy w przyszłości powinny przyczynić się do poprawy stanu atmosfery.

2.2. Hałas

2.2.1. Przepisy prawne

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. - *Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013, poz. 1232 z późn.zm.)*, reguluje przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska. W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002 / 49 / EC).

Hałas - dźwięk określany, jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB., które określa obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112) i zawiera tabela 21.

Tabela 21. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe objekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna "A" uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy	61	56	50	40

	związanej ze stałym lub czasowym pobycem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach				
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Objaśnienia:

- 1) Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.
- 2) W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.
- 3) Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

2.2.2 Pomiary hałasu

Tabela 22. Wyniki pomiaru wskaźników (krótkookresowych) w odniesieniu do jednej doby

Lokalizacja punktu pomiarowego				Data i wyniki pomiarów			Norma	
adres punktu	długość geograf. [°]	szerokość geograf. [°]	l - odległość h - wysokość [m]	data	LAeq D [dB]	LAeq N [dB]	LAeq D [dB]	LAeq N [dB]
Orońsko, ul. Radomska 32	20,99189	51,31406	l=15 h=4	2013-06-19/20	68,3	68	61	56

Źródło: WIOŚ Warszawa [2014]

Na terenie gminy Orońsko przeprowadzono pomiar hałasu komunikacyjnego w 2013 roku przy ul. Radomskiej 32 w Orońsku przy ul. Radomskiej 32. Równoważny poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił $L_{AeqD}=68,3\text{dB}$ i $L_{AeqN}=68,0\text{dB}$. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (wartość dopuszczalna odpowiednio 61 dB i 56 dB).

2.2.3. Źródła hałasu

Podstawowe źródła hałasu na terenie gminy Orońsko :

- źródła stacjonarne, zainstalowane na terenach jednostek organizacyjnych,
- indywidualne i publiczne źródła mobilne (samochody osobowe, ciężarowe, transport komunikacji zbiorowej)
- linia kolejowa.

Źródłami hałasu w działalności rolniczej są głównie: systemy wentylacyjne (czerpnie, wyrzutnie), sprężarki, pompy i transport.

2.2.4 Wnioski

Największym źródłem hałasu na obszarze gminy Orońsko jest hałas komunikacyjny i jest jednym z największych zagrożeń i uciążliwości. Pozostałe źródła hałasu nie są zbyt uciążliwe z racji braku skupisk zakładów przemysłowych lub innych mogących niekorzystnie wpływać na klimat akustyczny gminy.

2.3. Zasoby wodne i gospodarka wodno - ściekowa

2.3.1. Wprowadzenie

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Radomki - lewego dopływu Wisły. Przez zachodnią część gminy przepływa rzeka Szabasówka (lewy dopływ rzeki Radomki), która, stanowi odbiornik wód zbieranych na terenie gminy tj. Oronki i Młynówki. Długość rzek na terenie gminy wynosi 19,47 km. Na terenie gminy znajduje się 15 zbiorników wodnych małej retencji o łącznej powierzchni 180,63 ha i objętości 2 327,12 tys. m³ [GPOS 2009].

2.3.2. Wody powierzchniowe

Ocenę, jakości wód powierzchniowych Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. *w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych* (Dz.U. 2011 nr 257 poz. 1545).

Na terenie gminy nie jest usytuowany punkt badania stanu jakości wód powierzchniowych. Badaniami monitoringu były objęte wody powierzchniowe przepływające przez teren gminy poza jej granicami tj.:

- Szabasówka od Kobyłki do ujścia

Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego i stanu chemicznego rzek w JCW - ocena za lata 2010 - 2012 r.

Stan / potencjał ekologiczny badanych wód był dobry i powyżej dobrego na podstawie II klasy elementów biologicznych⁷.

2.3.3. Wody podziemne

Ocenę, jakości tych wód Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 sierpnia 2008 r. *w sprawie kryteriów i oceny stanu wód podziemnych* (Dz. U. 2008. Nr. 143 poz. 896).

Wody podziemne rozumie się przez to wody występujące pod powierzchnią ziemi w wolnych przestrzeniach skał skorupy ziemskiej. W zależności od głębokości występowania użytkowych poziomów wodonośnych są mniej narażone na zanieczyszczenia niż wody powierzchniowe.

Na terenie gminy w miejscowości Guzów znajduje się punkt nr 289 (20° 58' 13" , 51° 19' 55") badania wód podziemnych. Wody podziemne na terenie gminy w latach 2010 – 2012 charakteryzowała III klasa czystości⁸. Niniejsze wynika ze stężenia anionu wodorowęglanowego (HCO₃) w wodach podziemnych.

Na terenie gminy występują trzy poziomy wodonośne: górnójurajski, kredowy i czwartorzędowy

⁷ <http://www.wios.warszawa.pl/pl/monitoring-srodowiska/monitoring-wod/monitoring-rzek/813,Monitoring-rzek-w-latach-2010-2012.html>

⁸ http://www.wios.warszawa.pl/ftp/dokumenty/zalaczniki/Zalacznik_nr_1-2012.pdf

Tabela 23. Eksploatacja ujęć wody na terenie gminy Orońsko w 2013 roku

L.p.	Ujęcie wód podziemnych	Głębokość [m]	Ilość pobranej wody [dam ³]
1.	Orońsko	60	131,271
2.	Chronów	60	65,816
3.	Dobrut	45	31,470
Razem			228,557

Źródło: UG Orońsko

W 2013 roku z ujęć wody na terenie gminy łącznie pobrano 228,557 dam³ wody dla potrzeb zaopatrzenia mieszkańców, w tym najwięcej z ujęcia w Orońsku (131,271 dam³). Wg. UG Orońsko pobór wody z ujęć odbywa się aktualnie na podstawie aktualnych pozwoleń wodno-prawnych.

2.3.4. Gospodarka wodno – ściekowa

2.3.4.1. Regulacje prawne gospodarki wodno - ściekowej

Gospodarka ściekowa regulowana jest ustawą z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. 2006 Nr 123, poz. 858 z późn. zm.), rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. 2006 Nr 137, poz. 984) oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. 2010 Nr 137 poz.24). Zgodnie z art. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, wody podgrzane).

2.3.4.2. Sieć wodociągowa

Mieszkańcy gminy są zaopatrywani w wodę ujmowaną w 3 ujęciach na tym terenie. Do sieci przyłączone są gospodarstwa domowe i obiekty użytku publicznego.

Liczba przyłączy w 2012 roku do sieci wodociągowej wskazuje na 15,4 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci wodociągowej na terenie powiatu. Wskaźnik sieci rozdzielczej przypadającej na 100 km² powierzchni terenu gminy do długość sieci wodociągowej wykazuje przewagę o 19,9 % w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do terenu powiatu.

Tabela 24. Stopień zwodociągowania powiatu szydlowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km ² /długość sieci [km]	liczba przyłączy
Powiat	96,1	9834
Orońsko	115,2	1519

Źródło: GUS [2013]

Tabela 25. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości pobranej wody z instalacji wodociągowej i jej długości na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku

Powiat/Gmina	Ilość pobranej wody [dam ³]	Długość sieci wodociągowej [km]
Powiat	870,4	434,3
Orońsko	134,4	94,4

Źródło: GUS [2013]

Ilość pobranej wody do celów użytkowych na terenie gminy Orońsko w 2012 roku stanowiła 15,4 % ogólnego zużycia wody przez mieszkańców na terenie powiatu. Natomiast długość sieci wodociągowej na terenie gminy stanowiła 21,7 % udziału w skali całego powiatu.

Tabela 26. Zużycie wody na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego

Powiat/Gmina	Zużycie wody [m ³]	
	na 1 mieszkańca	na korzystającego / odbiorcę
Powiat	21,4	25,9
Orońsko	22,6	29,9

Źródło: GUS [2013]

Ogólnie w 2012 roku na 1 mieszkańca gminy przypada zużycie wody w ilości 21,4 m³, a na terenie powiatu 22,6 m³. To wskazuje na wyższe zużycie wody przez statystycznego mieszkańca gminy Orońsko w stosunku do ogólnego zużycia wody na terenie powiatu szydłowieckiego o 5,6 %. W odniesieniu do korzystającego występuje wyższe zużycie wody na terenie gminy w stosunku do zużycia na terenie powiatu o 15,4 % [GUS 2013].

2.3.4.3. Systemy melioracyjne

Gminna Spółka Wodna Orońsko – posiada urządzenia na terenie wsi Bąków, Chronów - Kolonia, Chronów, Ciepła, Dobruń, Guzów-Kolonia, Guzów, Krogulcza Mokra, Krogulcza Sucha, Łaziska, Orońsko, Tomaszów, Helenów, Zaborowie. Ujmowane wody na polach są odprowadzane systemem drenażów i rowów do głównych cieków wodnych na terenie gminy. Wykaz cieków wodnych na terenie gminy, w tym uregulowanych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Długość poszczególnych cieków na terenie gminy Orońsko

Lp	Nazwa rzeki	Długość rzeki	
		Ogółem (mb)	w tym uregul.
1.	rzeka Młynówka	2,84	2,84
2.	rzeka Oronka	8,85	8,85
2.	rzeka Szabasówka P	9,67	6,27
3.	rzeka Szabasówka L	1,86	0,80
Ogółem		23,22	18,76

Źródło: WZM i UW Szydłowcu [2014]

Długość cieków uregulowanych na terenie gminy stanowiła ok. 80,8 %.

Wg. informacji z 2014 roku WZM i UW Inspektorat w Szydłowcu, powierzchnia terenów zdrenowanych z podziałem na system drenażu i rowów odwadniających na terenie gminy przedstawia się następująco :

- drenowanie gruntów ornych – 1 930 ha
- trwałe użytki zielone – odwodnienie rowami 512 ha
- długość rowów odwadniający 92 185 mb.

2.3.4.4. Sieć kanalizacyjna

Ścieki z gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej na terenie gminy odprowadzane są na oczyszczalnię ścieków komunalnych w Łaziskach i Orońsku. W 2012 roku na oczyszczalnię ścieków odprowadzono łącznie 33,21 dam³/rok.

Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej wskazuje na 1,8 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci na terenie powiatu w 2012 roku. Wg. stosunku sieci rozdzielczej przypadającej na 100 km² powierzchni terenu gminy do długości sieci kanalizacyjnej jest o 89,3 % niższy w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu [GUS 2013].

Tabela 28. Stopień skanalizowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km ² /długość sieci [km]	liczba przyłączy
Powiat	8,4	1276
Gmina Orońsko	0,9	23

Źródło: GUS [2013]

Tabela 29. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości ścieków odprowadzonych do kanalizacji sanitarnej i jej długości na terenie szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku

Powiat/Gmina	Ścieki odprowadzone [dam ³]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]
Powiat	367	38,0
Gmina Orońsko	29	0,7

Źródło: GUS [2013]

Ilość ścieków odprowadzonych na oczyszczalnię na terenie gminy Orońsko w 2012 roku stanowiła 7,9 % ogólnie odprowadzonych na terenie powiatu. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy stanowi 1,8 % udziału w skali całego powiatu [GUS 2013].

2.3.4.5. Główne źródła zanieczyszczeń

Znaczącym zagrożeniem dla stanu sanitarnego wód powierzchniowych na terenie gminy stała się nieuporządkowana gospodarka ściekowa oraz rolnicze wykorzystywanie ścieków bez zachowania wymogów ochrony środowiska.

2.3.5. Wnioski

Gmina Orońsko posiada zasoby wodne, które wymagają w szczególności ochrony dla ich użytkowania. To wynika m.in. z gromadzenie ścieków na terenie gminy głównie w przydomowych zbiornikach (szambach) i według zapotrzebowania wywożonych na oczyszczalnię ścieków na teren gminy.

Ze względu na słabo rozbudowaną sieć kanalizacyjną, konieczne jest podjęcie działań inwestycyjnych dla jej rozbudowy do systemu oczyszczania ścieków, a nadto przydomowych oczyszczalni ścieków dla zwiększenia zasięgu obsługi gospodarstw domowych.

2.4. Odpady

2.4.1. Przepisy prawne

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 12 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013, poz. 21 z późn. zm.). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (art. 18 ustawy o odpadach) brzmi:

„1. Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia.

2. Odpady, których powstaniu nie udało się zapobiec, posiadacz odpadów w pierwszej kolejności jest obowiązany poddać odzyskowi.

3. Odzysk, o którym mowa w ust. 2, polega w pierwszej kolejności na przygotowaniu odpadów przez ich posiadacza do ponownego użycia lub poddaniu recyklingowi, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych – poddaniu innym procesom odzysku.

4. Przez recykling rozumie się także recykling organiczny polegający na obróbce tlenowej, w tym kompostowaniu, lub obróbce beztlenowej odpadów, które ulegają rozkładowi biologicznemu w kontrolowanych warunkach przy wykorzystaniu mikroorganizmów, w wyniku, której powstaje materia organiczna lub metan; składowanie na składowisku odpadów nie jest traktowane, jako recykling organiczny.

5. Odpady, których poddanie odzyskowi nie było możliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3, posiadacz odpadów jest obowiązany unieszkodliwić.

6. Składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3”.

Zgodnie z Dyrektywą 91/156 EEC od roku 2002 w krajach Unii Europejskiej zabronione jest składowanie odpadów bez wcześniejszego ich przetworzenia. Podstawowymi kierunkami działań będzie zmniejszanie ilości odpadów do wywiezienia poprzez selektywną zbiórkę i zagospodarowanie odpadów oraz stworzenie nowoczesnych zakładów wykorzystujących i unieszkodliwiających odpady. Zgodnie z powyższym na składowiskach przewiduje deponowanie odpadów wyłącznie przetworzonych, tzn. takich, w których zawartość frakcji organicznych nie przekracza 5%, a wartość opałowa nie jest wyższa niż 6000 kJ/kg. Odpady organiczne powinny być w całości kompostowane.

Rozwiązania dotyczące gospodarki odpadami w gminie zostały przyjęte Uchwałą Rady Gminy Orońsko Nr XXXII/188/13 z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Orońsko.

2.4.2. Odpady komunalne

Zbiórka odpadów gromadzonych w sposób selektywny na terenie gminy Orońsko była realizowana przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „EKO ESTETYKA” s.c. ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom i Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Garno, ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów. Do gromadzenia odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych, w sposób selektywny (frakcja sucha) wykorzystywane były worki o poj. 100 – 120 l., pojemniki siatkowe o poj. 2,2 m³.

Aktualnie gospodarka odpadami zbieranymi selektywnie jest realizowana w oparciu o obowiązujące od 1 lipca 2013 roku zmiany wynikające z uregulowań prawnych.

Tabela 30. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie gminy Orońsko w latach 2010 – 2013

Okres	2010				2011				2012				2013			
	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kwartał
	Ilość [Mg]				Ilość [Mg]				Ilość [Mg]				Ilość [Mg]			
Papier i tektura	0	0	0	0	0	0	0	0	3,24	0,77	0,95	1,28	4,90	2,30	0	0
Szkło	0	0	0	0	0	0	0	0	34,30	14,92	15,60	8,04	16,00	21,00	15,64	5,16
Tworzywa sztuczne	0	0	0	0	0	0	0	0	2,30	1,13	2,31	1,75	3,10	3,50	0	0
Metale	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,20	0,92	0,40	0,20	0	0
Inne frakcje zbierane w sposób selektywny	0	0	0	0	0	0	0	0	5,40	10,20	11,70	13,60	5,40	9,30	16,48	14,38
Odpady ulegające biodegradacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8,80	9,88

Źródło: UG Orońsko,

Największą ilość odpadów zebrano selektywnie na terenie gminy w 2013 roku, natomiast najmniejszą w 2012 roku. Ogólnie w latach 2012 – 2013 odnotowano na terenie gminy wzrost ilości zebranych selektywnie odpadów o 4,66 Mg.

Zbiórka selektywnych odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego była prowadzona w 2013 roku. Łączna ilość zebranych odpadów wyniosła 11,13 Mg.

Tabela 31. Zestawienie ilości zebranych nieselektywnie odpadów komunalnych na terenie gminy Orońsko w latach 2010 – 2013

Okres	2010				2011				2012				2013			
	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
	Ilość [Mg]				Ilość [Mg]				Ilość [Mg]				Ilość [Mg]			
Zmieszane odpady komunalne	201,21				385,52				116,83	119,87	128,36	90,78	58,30	60,40	71,98	91,20

Źródło: UG Orońsko

Odpady komunalne z terenu gminy były odbierane przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „EKO ESTETYKA” s.c. ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom i Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Garno, ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów. Odpady te przez znaczną część mieszkańców są gromadzone w workach o poj. 100 – 120 l., w pojemnikach o poj. 100 – 1100 l.

Zbierane na terenie gminy w sposób nieselektywny odpady do końca 2012 r. były przekazywane na składowisko odpadów komunalnych w Guzowie (gm. Orońsko). W kolejnych latach trafiały do instalacji odzysku i unieszkodliwiania P.P.H.U. Radkom Sp. z o.o. w Radomiu ul. Witosa 76, 26 – 600 Radom. Aktualnie gospodarka odpadami zbieranymi selektywnie jest realizowana w oparciu o obowiązujące od 1 lipca 2013 roku zmiany wynikające z uregulowań prawnych.

Odbiór odpadów komunalnych z terenu obiektów infrastruktury był realizowany przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „EKO ESTETYKA” s.c. ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom. Odpady wytwarzane w obiektach infrastruktury gromadzone są w pojemnikach o poj. 1,1 m³, ustawionych w sąsiedztwie szkół i Urzędu Gminy. Zbierane nieselektywnie na terenie gminy odpady gromadzone selektywnie i nieselektywnie transportowano na składowisko odpadów komunalnych w Guzowie i do instalacji odzysku i unieszkodliwiania P.P.H.U. Radkom Sp. z o.o. w Radomiu ul. Witosa 76, 26 – 600 Radom.

Na terenie gminy w miejscowości Orońsko utworzono punkt selektywnego gromadzenia odpadów komunalnych.

Zgodnie z obowiązującym Regulaminem utrzymania czystości i porządku odpady komunalne gromadzone w sposób nieselektywny i selektywny na terenie gminy Orońsko są odbierane raz w miesiącu.

2.4.3. Nieczynne składowisko odpadów komunalnych

Na terenie gminy Orońsko w miejscowości Guzów znajduje się nieczynne składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, które było eksploatowane w latach 1994 - 2012. Składowisko będzie poddane rekultywacji. Obiekt zajmuje teren o powierzchni 2,10 ha, w tym na część eksploatowaną przypada 1,30 ha i ma charakter podziemowo – nadziemowy. Pojemność składowiska wynosi 51 350 m³, a stopień zapełnienia 58 % na koniec 2012 roku. Składowisko posiada naturalne uszczelnienie dna.

Tabela 32. Zestawienie ilości zdeponowanych odpadów komunalnych na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Guzowie w latach 2010 – 2013

Rodzaj odpadu	2010	2011	2012	2013
	Masa [Mg]			
Kod odpadu 20 03 01	671,52	750,50	1 016,07	0

Źródło: UG Orońsko

Największą ilość odpadów komunalnych zdeponowano na terenie składowiska w 2012 roku, a najmniejszą w roku 2010. Niniejsze potwierdza wzrost masy zdeponowanych odpadów w latach 2010 – 2013 o 344,55 Mg przy średniej 812,70 Mg.

2.4.4. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym

Prognozowanie dotyczące ilości odpadów niebezpiecznych możliwych do wytworzenia na terenie gminy jest trudne i zależy od wielu czynników, głównie ekonomicznych. Uwarunkowane jest również rozwojem gospodarczym zarówno kraju jak i poszczególnych sektorów przemysłu [WPGO 2012]. Brak w przeszłości kompleksowego systemu zbierania i zagospodarowania tych odpadów polegał najczęściej na wrzucaniu ich przez mieszkańców na ogół do pojemników na odpady komunalne, skąd wywożono do instalacji unieszkodliwiania w Guzowie.

2.4.5. Mogilnik

Na terenie gminy w miejscowości Orońsko, w odległości 100 m na północ od drogi Orońsko-Dąbrówka Zabłotnia był zlokalizowany mogilnik. Zrekultywowano teren po mogilniku o powierzchni 147,375 m² poprzez wypełnienie wykopów mączką dolomitową, następnie czystym gruntem oraz warstwą humusu, w której zaimplantowano sadzonki drzew i krzewów. W ramach sieci monitoringu lokalnego zainstalowano 3 piezometry o głębokościach: 5,5 m; 6,0 m i 6,0 m.⁹

2.4.6. Wnioski

Zdecydowana większość odpadów jest gromadzona na terenie gminy w formie zmieszanej w workach i pojemnikach. Odpady są odbierane przez podmioty uprawnione i wywożone poza teren gminy w celu ich odzysku i unieszkodliwiania. Odpady komunalne przekazywane były na

9

http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCwQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.wios.warszawa.pl%2Fdownload%2F1%2F2F2133%2FRaportmogilniki2012.pdf&ei=Nca3U9HcJ-biywOliYKQAg&usg=AFQjCNFBvCEQA29qQsFQ74pRZiJyqw7fvQ&sig2=L_rGYVGc2sSacnJhusyXnQ&bvm=bv.70138588,d.bGQ

składowisko odpadów komunalnych w Guzowie (gm. Orońsko) oraz do Regionalnego Zakładu Gospodarki Odpadami znajdującego w obszarze radomskim. Zbiórka odpadów odbywa się także w punkcie selektywnego gromadzenia odpadów. Na terenie gminy po zlikwidowanym mogilniku utworzono sieć monitoringu wód podziemnych.

2.5. Gleby

2.5.1. Wprowadzenie

Na stan gleb ma wpływ wiele czynników zewnętrznych, m.in.: procesy erozyjne, emisja gazów i pyłów, oraz prowadzona gospodarka rolna (nawożenie, stosowanie środków ochrony roślin). Niebagatelne znaczenie ma również świadomość ekologiczna użytkowników gruntów.

Tabela 33. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Orońsko

Rodzaj użytków	Powierzchnia	Udział
	[ha]	[%]
Użytki rolne	5 819	71
Grunty orne	4 672	80
Łąki trwałe i pastwiska	1 038	18
Sady	109	2
Lasy i grunty zadrzewione	1618	20
Pozostałe	761	9

Źródło: UG Orońsko

Największy udział wśród użytków rolnych na terenie gminy przypada na grunty orne (80 %), natomiast najmniejszy na sady (2 %). W użytkowaniu ogólnym gruntów na tereny leśne przypada udział 20 %, a najmniejszy w tej klasyfikacji na tereny pozostałe - 9 %.

2.5.2. Typy gleb

Na obszarze gminy przeważają gleby pseudobielicowe nad glebami brunatnymi wylugowanymi i czarnymi ziemiami. W dolinach rzecznych występują gleby bagienne i pobagienne, zajęte przez użytki zielone. Na obszarze gminy największą powierzchnię zajmują gleby słabe i najslabsze.

Udział gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi odpowiednio: klasy I - III - 2%; klasy IVa i IVb - 38% oraz klasy V i VIz - 60%. Pod względem przydatności rolniczej w większości występują kompleksy glebowe: zbożowo – pastewny mocny (26%), zbożowo – pastewny (23 %), żytni bardzo dobry (4 %), żytni dobry (20 %), żytni bardzo słaby (25 %), pszenno-dobry (1 %) i pszenno-wadliwy (1 %).

Najcenniejsze gleby dla produkcji rolniczej występują w rejonie wsi Chronów, Guzów i Łaziska. Dominujące wśród użytków zielonych użytki słabe znajdują się w dolinach rzecznych i na tzw. smugach wśród piaszczystych pól, lasów i bagien. Użytki zielone średnie ze średnio żyznymi glebami występują we wsiach: Chronów, Orońsko, Łaziska, Ciepła i Baków stanowią potencjalne rezerwy produkcji pasz w gminie. Przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne można dokonać jedynie w planie zagospodarowania przestrzennego.

Szczegółowej ochronie podlegają użytki rolne o wysokiej bonitacji, tzn. klas I - III, wytworzone z gleb pochodzenia mineralnego oraz użytki rolne klas IV - VI - jeśli zostały wytworzone z gleb pochodzenia organicznego oraz lasy. W tych przypadkach zagospodarowanie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne łączy się z uzyskaniem zgody na wyłączenie ich z produkcji rolniczej i leśnej. Znaczna część terenu gminy Orońsko zaliczana jest do obszarów o użytkach rolnych słabych i najsłabszych, także podlegających ochronie [GPOS 2009].

2.5.3. Monitoring gleb

Badania właściwości agrochemicznych gleb w Polsce prowadzi Krajowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Wesolej. Wraz z 17 Okręgowymi Stacjami obejmuje swoim zasięgiem obszar całego kraju. Obszarem powiatu szydlowieckiego zajmuje się Okręgowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Kielcach. Do zadań Stacji należy między innymi:

- wykonywanie analiz gleb, roślin, płodów rolnych i leśnych;
- doradztwo w sprawach nawożenia;
- wykonywanie badań jakości nawozów;
- wykonywanie ekspertyz i wydawanie opinii dotyczących zasobności gleb, składu chemicznego roślin i nawozów oraz prawidłowego stosowania nawozów;
- prowadzenie działalności szkoleniowej w powyższym zakresie.

Ponadto badania określające zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo prowadzone są przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, które obejmują m.in. :

- nawożenie, żyzność gleb
- rozpoznanie i ochronę przestrzeni rolniczej.

Zapisywane w systemie numerycznym informacje o glebach obejmują ich właściwości geomorfologiczne, stan agrochemiczny, stopień podatności na procesy degradacji, zwłaszcza erozję, skażenie metalami ciężkimi i siarką oraz niektórymi szkodliwymi substancjami organicznymi.

Na terenie gminy Orońsko nie prowadzono monitoringu chemizmu gleb ornych. Najbliższy punkt w którym prowadzono takie badania w latach 1995 – 2010 znajduje się na terenie gminy Wierzbicy w miejscowości Polany.

Tabela 34 Skład chemiczny gleb w badanym punkcie na terenie gminy Wierzbica¹⁰

Badany wskaźnik	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Odczyn	pH	6.5	6.7	6.2	6.1
Azot ogólny	%	0.056	0.061	0.062	0.081
Fosfor	%	0.064	0.057	0.047	0.037
Wapń	%	0.12	0.12	0.11	0.09
Magnez	%	0.09	0.09	0.07	0.07
Potas	%	0.11	0.09	0.08	0.07
Sód	%	0.006	0.005	0.011	0.001
Kadm	mg*kg ⁻¹	0.31	0.32	0.29	0.19
Miedź	mg*kg ⁻¹	4.0	3.8	3.5	3.8
Chrom	mg*kg ⁻¹	7.0	7.5	6.9	5.4
Nikiel	mg*kg ⁻¹	3.5	4.6	3.9	4.1
Ołów	mg*kg ⁻¹	12.9	12.3	13.3	12.9
Cynk	mg*kg ⁻¹	28.7	25.5	23.8	26.5

¹⁰ http://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=pomiary&p=267

Odczyn pH (H₂O) wahał się od 6,5 do 6,1, co wykazało spadek. Zawartość całkowita azotu, a także metali alkalicznych ulega spadkowi. Za korzystny należy uznać spadek zawartości w badanych glebach mikroelementów (kadm, miedź, chrom, nikiel i cynk). Nieznacznymi wahaniami wyróżnia się zawartość ołowiu.

2.5.4. Wnioski

Na terenie gminy Orońsko przeważają gleby niskich klas cechujących się niską przydatnością do produkcji rolniczej. Konieczne będą działania w kierunku wapniowania gleb w celu zmniejszenia nadmiernego zakwaszenia gleby i stosowania odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, ze względu na ich kwaśny odczyn.

2.6. Surowce mineralne

2.6.1. Wprowadzenie

Kopalinami występującymi na terenie województwa mazowieckiego są głównie czwartorzędowe utwory okruchowe oraz trzeciorzędowe i czwartorzędowe surowce ilaste. Związane jest to czwartorzędowymi formami działalności lodowców bądź akumulacyjnej działalności rzecznej i procesów eolicznych.

2.6.2. Występowanie kopalin

Na terenie gminy Orońsko występuje zróżnicowana grupa surowców mineralnych:

- Helenów - kruszywa naturalne (piasek) o powierzchni 2,08 ha, miąższość 2,00 – 7,50 m - brak danych o eksploatacji
- Marylin I – miejscowość Śniadków - wapienie i margle przem. Wapienniczego, eksploatacja odkrywkowa
- Orońsko- kruszywa naturalne (piasek) o powierzchni 2,96 ha, miąższość 4,70 – 11,50 m - brak danych o eksploatacji
- Śniadków - kruszywa naturalne (piasek), o powierzchni 2,30 ha, średnia miąższość 2,0 m – złożo eksploatowane odkrywkowo
- Śniadków I - kruszywa naturalne (piasek), o powierzchni 1,90 ha, średnia miąższość 3,74 m – złożo eksploatowane odkrywkowo¹¹

2.7. Pola elektromagnetyczne

Przez teren gminy przebiegają :

- linie wysokiego napięcia,
- linie średniego napięcia,
- linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich obiektów i odbiorców na terenie gminy,
- stacje transformatorowe SN/n.n

Na terenie gminy Orońsko zlokalizowane jest punktowe źródło promieniowania elektromagnetycznego – 1 antena urządzenia nadawczo-odbiorczego pracujące w stacji bazowej telefonii komórkowej. Jest ono usytuowane w miejscowości Krogulcza Sucha.

W ramach monitoringu Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie, nie prowadził okresowych badań kontrolnych poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na terenie gminy Orońsko.

2.8. Przyroda

¹¹ <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/MIDASGIS/TabZloza:ruchy>

2.8.1. Wprowadzenie

Podstawowym aktem prawnym regulującym tą dziedzinę jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.). Zgodnie z art. 2 ust.1 ww. ustawy ochrona przyrody polega na: „zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia
- siedlisk przyrodniczych
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt
- krajobrazu
- zieleni w miastach i wsiach
- zadrzewień”.

2.8.2. Lasy i ochrona przyrody

2.8.2.1. Lasy

Podstawowym przepisem prawnym regulującym zagadnienia gospodarki leśnej jest ustawa z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz. U. 2011 Nr 12, poz.59 z późn. zm.). Powierzchnia gruntów leśnych w gminie zajmuje powierzchnię 1 572,1 ha przy lesistości 18,6 %. Na lasy publiczne przypada 1 058,2 ha. W mniejszości pozostają lasy prywatne 469,0 ha [GUS 2013].

Rozmieszczenie lasów obszaru gminy jest nierównomierne. Największe kompleksy leśne występują w sołectwach: Chronówek, Krogulcza Mokra i Krogulcza Sucha, Helenów i Śniadków oraz przy stawach w Wałsnowie i Orońsku. W lasach obszaru gminy przeważają siedliska borowe - bór mieszany świeży, bor mieszany wilgotny, bór świeży z dominacją drzewostanu sosny. Poza nimi występują również gatunki drzew: olsza, brzoza, dąb, jodła, świerk, modrzew, jesion, osika, wiąz i buk. Znaczny jest także udział lasu mieszanego, w którym oprócz sosny występują w szerszym zakresie: dąb, brzoza, jodła i olsza oraz olsu z dominującą olszą. W mniejszym zakresie występują lasy: jesionowy, świeży i wilgotny. W obrębie gminy Orońsko zadrzewienia występujące w postaci pojedynczych drzew i krzewów lub ich małych skupisk zajmują powierzchnię ogólną 54 ha. Zadrzewienia te przybierają formy: przywodne (rejon rzeki Szabasówki z dopływami i stawy w Orońsku), przydrożne - towarzyszą drogom i innym ciągom komunikacyjnym, śródpolne - rozproszone w okolicach terenów rolnych (zwłaszcza wschodnia część gminy) i przyzagrodowe. Z powodu niskiego stopnia lesistości gminy zadrzewienia pełnią bardzo ważne funkcje: zwiększają wodną retencję i chronią zlewnie źródłowe, przeciwdziałają wodnej i wietrznej erozji gleby, chronią przed zanieczyszczeniami atmosferycznymi pochodzącymi z komunikacji drogowej i innych źródeł emisji, zwiększają atrakcyjność turystyczno -rekreacyjną terenu.

Bardzo istotne znaczenie ekologiczne, wodochronne, hydrologiczne, glebochronne, klimatyczno - higieniczne oraz krajobrazowe pełnią występujące głównie w dolinach rzek i cieków wodnych (szczególnie skupione przy stawach w Orońsku) częściowo naturalne zbiorowiska roślinności łąkowo - pastwiskowej. W dolinach rzecznych, głównie rzeki Szabasówki i jej dopływów jak również w miejscach wilgotnych i zatorfowionych w rejonach sołectw: Bąków, Wałsnów, i w okolicach Krogulczy Suchej, Dąbrówki Zabłotniej oraz przy stawach w Orońsku występują zespoły szuwarowo - torfowiskowe. Zbiorowiska te pełnią

obszar naturalnej retencji i poziomu wód podziemnych oraz charakteryzują się specyficznymi walorami przyrodniczymi - szata roślinna zawiera gatunki chronione, rzadkie i ginące, warunkując zarazem byt grupie zwierząt, szczególnie ptaków wodno – błotnych [GPOS 2009].

Lasy prywatne spełniają głównie funkcje gospodarcze, w mniejszym stopniu ekologiczne, wpływając korzystnie na klimat lokalny, warunki glebowe, stosunki wodne i równowagę biologiczną w środowisku przyrodniczym.

Wg. regionalizacji przyrodniczo - leśnej lasy gminy Orońsko są położone w VI Krainie Małopolskiej dzielnicy radomsko – Iłżeckiej, Mezonegion Równina Radomsko – Kozienicka. Na terenie gminy występują lasy ochronne, których powierzchnia wynosi 553,95 ha, w tym¹² :

- lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody, wodochronne o łącznej powierzchni 15,38 ha (Łaziska)
- lasy wodochronne o łącznej powierzchni 194,86 ha (Chronów Łaziska, Wałsnów);
- lasy wodochronne, stanowiące drzewostany trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców, o łącznej powierzchni 49,41 ha (Dąbrówka Zabłotnia);
- lasy wodochronne, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców, o powierzchni łącznej 30,13 ha (Orońsko Górki, Chronów);
- lasy stanowiące drzewostany trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców, o powierzchni łącznej 94,5 ha (Dąbrówka Zabłotnia);
- lasy położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców, o powierzchni łącznej 169,67 ha (Krogulcza, Orońsko - Kaczenice, Helenów, Chronów, Łaziska, Orońsko Szkółka , Guzów, Orońsko).

Dla lasów ogólnymi zagrożeniami są pożary, kradzieże drewna, zaśmiecanie ich w pobliżu terenów mieszkaniowych i dróg. Niewystarczająca jest także ilość i jakość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów.

Zagadnienia związane z gospodarką leśną są bardzo ważne, gdyż zwiększanie powierzchni leśnej prowadzi do:

- poprawy bilansu wodnego danego obszaru,
- przeciwdziałania erozji wodnej i wietrznej gleby, zwiększania bioróżnorodności terenów rolnych,
- tworzenia korytarzy ekologicznych.

W lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, zagrożenie stwarza dodatkowo rozdrobnienie kompleksów leśnych, które miejscami powoduje przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje dziko żyjącej fauny.

Lasy państwowe są podporządkowane Nadleśnictwu Radom, a lasy prywatne Starostwu Powiatowemu w Szydłowcu.

2.8.2.2. Pomniki przyrody

¹² Nadleśnictwo Radom -2014

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno - pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, a w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie.

W stosunku do pomników przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy np.:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- zaśmiecania terenu wokół obiektu.

Na terenie gminy występuje 7 pomników przyrody ożywionej. Zgodnie z rozporządzeniem nr 67 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 roku w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu szymborskiego (DUWM 2008.194.7028) znajdują się następujące pomniki przyrody ożywionej :

- Dąb szypułkowy (*Quercus robur*) Orońsko – Nadleśnictwo Radom obr. Radom oddz. 124 a - obw. 251 cm, wys. 22 m.
- Olsza czarna (*Alnus glutinosa*) Łaziska – Park zabytkowy, działka nr ewid 82/4 - obw. 290 cm wys.22 m.
- Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) 9 szt. Orońsko – Szkółka Leśna Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom działka nr. ewid. 232 – obw. 215 cm – 385, wys. 19 – 24 m.
- Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*) 7 szt. Orońsko - Szkółka Leśna Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom działka nr. ewid. 232 – obw. 225 – 375 cm, wys. 20 – 23 m.
- Klon zwyczajny (*Acer platanoides*) 11 szt. Orońsko - Szkółka Leśna Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom działka nr. ewid. 232 – obw. 200 - 310 cm, wys. 16 – 23 m.
- Jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*) 12 szt. Orońsko - Szkółka Leśna Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom działka nr. ewid. 232 – obw. 180 - 280 cm, wys. 15 – 23 m.
- Wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*) Orońsko - Szkółka Leśna Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom działka nr. ewid. 232 – obw. 365 cm, wys. 25 m.

2.8.2.3. Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne są pozostałościami ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Na terenie gminy ustanowiono 5 użytków ekologicznych.

Zgodnie z rozporządzeniem Nr 72 Wojewody Mazowieckiego z dnia 08 lipca 2005 r. w sprawie użytków ekologicznych (DUWM.2005.175.5572), rozporządzeniem Nr 35 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lipca 2007r. zmieniające rozporządzenie w sprawie użytków ekologicznych (DUWM.2007.138.3651) na terenie gminy Orońsko usytuowane są użytki ekologiczne w miejscowościach:

- Krogulcza Sucha – pow. 79 ha – dół po eksploatacji torfu
- Kolonia Chronów – pow. 56 ar – teren zabagniony
- Łaziska – pow. 4,26 ha – teren silnie wilgotny
- Łaziska – pow. 2,56 ha - bagno
- Łaziska – 1,82 ha – dolina rzeki Szabasówki.

2.8.3. Wnioski

Środowisko przyrodnicze na terenie gminy jest chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym. Realizacja strategicznych planów Gminy musi uwzględniać uwarunkowania środowiskowe. Do czynników wpływających na zmiany stanu drzewostanu należy zaliczyć m.in. usytuowanie w pobliżu miasta Radom.

2.9. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić również awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie gminy Orońsko stwarzają:

- transport drogą krajową i linią kolejową (w tym materiałów niebezpiecznych),
- stacja paliw płynnych i gazowych,
- dzikie wysypiska odpadów.

Najbardziej realne zagrożenie dla środowiska stanowią awarie w transporcie drogowym (droga krajowa nr 7) i kolejowym oraz możliwość wystąpienia, w tym transporcie zdarzeń, skutkujących wyciekami substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych i wybuchowych np.: przewóz kwasu, chloru, etyliny, oleju opałowego itp. Na terenie gminy znajduje się także stacja paliw płynnych i gazowych, która również stwarza nadzwyczajne zagrożenie dla środowiska.

W Starostwie Powiatowym w Szydłowcu funkcjonuje Zespół Zarządzania Kryzysowego, w zakresie jego obowiązków jest monitorowanie potencjalnych zagrożeń, przeciwdziałanie im oraz koordynacja działań m.in. w gminie Orońsko.

3. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE OROŃSKO

3.1. Cele i kierunki polityki ekologicznej

Kierunki działań polityki ekologicznej państwa

Kierunkami działań Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 - 2012 z uwzględnieniem perspektywą do roku 2016 :

1. Kierunki działań systemowych
2. Ochrona zasobów naturalnych
3. Poprawa, jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej.

Celem nadrzędnym polityki ekologicznej województwa mazowieckiego jest: Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska.

Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku - kierunki działań – wymiar terytorialny :

Konkurencyjność

- Wspieranie rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji
- Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

Spójność

- Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska
- Dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie
- Modernizacja i rozbudowa lokalnych sieci energetycznych oraz poprawa infrastruktury przesyłowej
- Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym
- Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń

Radomski obszar strategicznej interwencji

Radomski obszar strategicznej interwencji leży na południu województwa mazowieckiego i niemal w całości pokrywa się z radomskim obszarem statystycznym NTS 3. Od południa radomski OSI sąsiaduje z województwem świętokrzyskim, na terenie którego w pasie przygranicznym wyznaczono cztery obszary problemowe: obszar Aglomeracji Świętokrzyskiej, obszar o średnich warunkach rozwoju społeczno-gospodarczego, obszar Doliny Wisły oraz obszar strukturalnie słaby, nieposiadający atrakcyjnych czynników rozwoju.

Misja Powiatu Szydłowieckiego :

Powiat Szydłowiecki przyjazny ludziom i środowisku, stwarzający warunki do harmonijnego rozwoju, rosnącej jakości życia i zamożności, sprzyjający realizacji dążeń i aspiracji mieszkańców

Cele strategiczne dla Powiatu Szydłowieckiego :

- Poprawa jakości życia mieszkańców Powiatu Szydłowieckiego oraz budowa społeczeństwa informacyjnego
- Zwiększanie konkurencyjności powiatu w układzie regionalnym

- Wzrost spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej powiatu w warunkach zrównoważonego rozwoju

Cele pośrednie dla Powiatu Szydłowieckiego:

- Rozwój usług publicznych
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej
- Promocja integracji społecznej
- e-Rozwój Powiatu Szydłowieckiego
- Rozwój kapitału ludzkiego
- Stymulowanie rozwoju gospodarczego i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
- Gospodarka i rynek pracy otwarty dla wszystkich
- Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości
- Rozwój społeczeństwa obywatelskiego
- Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka
- Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji

Cele polityki ekologicznej dla Powiatu Szydłowieckiego

Cele strategiczne dla Powiatu Szydłowieckiego w zakresie ochrony środowiska:

- Wzrost spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej powiatu w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Cele pośrednie dla Powiatu Szydłowieckiego w zakresie ochrony środowiska:

- Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.
- Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji.

3.2. Analiza SWOT dla środowiska w gminie Orońsko

W ramach opracowania Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko sporządzono analizę SWOT dla sfery ekologicznej gminy o zapisy Lokalnej Strategii Rozwoju Gminy Orońsko [2007].

Mocne strony:

- ✓ Niezagrożone środowisko przyrodnicze przy braku większych zakładów przemysłowych.
- ✓ Zadowalający stan zdrowotny i sanitarny lasów.
- ✓ Bogactwo flory i fauny oraz występowanie na terenie gminy obszarów objętych ochroną.
- ✓ Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego.
- ✓ Walory środowiska naturalnego sprzyjające rozwojowi funkcji rekreacyjno – wypoczynkowych.
- ✓ Istniejąca oczyszczalnia ścieków.
- ✓ Możliwość współpracy w zakresie turystyki z sąsiednimi gminami
- ✓ Prężnie działające Centrum Rzeźby Polskiej

Słabe strony:

- ✓ Obciążenie środowiska naturalnego komunikacją drogową – emisja spalin i nadmierny hałas.

- ✓ Niedostateczna edukacja ekologiczna i świadomość społeczna dotycząca ochrony środowiska.
- ✓ Słaba reklama i promocja walorów turystycznych gminy.
- ✓ Słabo rozwinięta baza turystyczna.
- ✓ Brak właściwej infrastruktury turystycznej (pola namiotowe, ośrodki sportowo – wodne, parkingi punkty gastronomiczne).

3.3. Cele strategiczne, cele operacyjne i programy w zakresie ochrony środowiska dla gminy Orońsko

3.3.1. Założenia Strategii Rozwoju Gminy Orońsko

Misja Gminy Orońsko

Zrównoważony i trwały rozwój ...

Przedstawiona w pierwszej części niniejszego programu analiza stanu środowiska w gminie Orońsko oraz zgromadzony w tym przedmiocie materiał wykazuje pewną aktualność celów strategicznych i celów operacyjnych przyjętych w drugiej edycji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko. Zmiany w obszarze programów wynikają ze zmian wprowadzonych do programów wyższych szczebli samorządu oraz uwzględniają zadania zrealizowane w ciągu ostatnich 4 lat.

3.3.1. Założenia Strategii Rozwoju Gminy Orońsko

Cele i zadania zawarte w opracowaniu mogą, więc być sukcesywnie konkretyzowane, począwszy od ogólnego ich zapisu, aż do formy projektów i biznesplanów. Niezbędne jest wobec tego stałe monitorowanie i ocena realizacji wytyczonych celów i zadań, podbudowane systematyczną analizą zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju gminy Orońsko.

3.4. Obszary priorytetowe cele i zadania programu ochrony środowiska dla Gminy Orońsko

Poszczególne obszary uwzględniają cele i zadania, które stanowią podstawowe kierunki rozwoju gminy w oparciu o wytyczne określone na szczeblach tj. krajowym, wojewódzkim i powiatowym.

• Obszar priorytetowy I - Poprawa jakości środowiska

Cel średniookresowy: Poprawa jakości powietrza

Cel średniookresowy: Poprawa jakości wód

Cel średniookresowy: Racjonalna gospodarka odpadami

Cel średniookresowy: Ochrona powierzchni ziemi

Cel średniookresowy: Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

• Obszar priorytetowy II – Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych

Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii

Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

• Obszar priorytetowy III – Ochrona przyrody

Cele średniookresowe - Ochrona walorów przyrodniczych

• Obszar priorytetowy IV – Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego

Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpowodziowa

Cel średniookresowy – Transport substancji niebezpiecznych

Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpożarowa

- **Obszar priorytetowy V – Edukacja ekologiczna społeczeństwa**

Cel średniookresowy – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców

4. PLAN DZIAŁAŃ NA LATA 2014 - 2017

4.1. Założenia planu działań na lata 2014 - 2017

Po przeprowadzeniu szeregu analiz dotyczących stanu środowiska naturalnego oraz jego zagrożeń w gminie Orońsko można przedstawić priorytetowe zadania inwestycyjne na lata 2014 - 2017, które zostały ujęte w Programie dotyczą:

- ochrony powietrza atmosferycznego
- ochrony wód
- ochrony powierzchni ziemi
- gospodarki odpadami
- ograniczenia hałasu i promieniowania elektromagnetycznego
- ochrony przyrody
- edukacji ekologicznej
- nadzwyczajnych zagrożeń.

Dla zrealizowania tych działań konieczne będzie wsparcie budżetu Gminy środkami zewnętrznymi. Zadania zmierzające do poprawy jakości środowiska są kosztownymi inwestycjami. Zadania te dotyczą przede wszystkim budowy, rozbudowy lub modernizacji systemów infrastruktury technicznej. Znaczna część zadań to działania organizacyjne – wymagające mniejszych nakładów finansowych. Zadania te mogą być realizowane przy współpracy samorządu gminnego i instytucji działających w sektorze gospodarki komunalnej z placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi itp.

4.1.1. Ochrona powietrza atmosferycznego

Realizacja głównych zadań w ochronie powietrza winna dotyczyć :

- przeciwdziałania niskiej emisji:
- zmniejszenia zapotrzebowania na energię
- termomodernizacji budynków, modernizacja źródeł ciepła
- modernizacji dróg na terenie gminy w celu zmniejszenia emisji spalin
- budowy tras rowerowych.

4.1.2. Ochrona wód

Działania w zakresie poprawy jakości wód na terenie gminy obejmują:

- racjonalizację gospodarki wodnej
- modernizację ujęć wody i rozbudowę sieci wodociągowych
- rozbudowę sieci kanalizacyjnej
- budowę i modernizację oczyszczalni ścieków
- budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o zabudowie rozproszonej
- melioracje podstawowe cieków wodnych i szczegółowe na terenie gruntów ornych.

4.1.3. Ochrona powierzchni ziemi

W zakresie ochrony powierzchni ziemi szczególne znaczenie w rozpatrywanym okresie zostało przypisane realizacji następujących zagadnień:

- ochrony gleby przed erozją wietrzną i zakwaszaniem
- przeciwdziałania degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno - błotnych przez czynniki antropogeniczne

- ograniczania spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych
- zagospodarowania gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej
- rekultywacji gleb zdegradowanych
- zmiany istniejących gospodarstw rolnych na potrzeby agroturystyki
- rozwój rolnictwa ekologicznego
- prowadzenie badań określających zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo.

4.1.4. Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami szczególne znaczenie w rozpatrywanym okresie zostało przypisane realizacji następujących zagadnień :

- rozwój selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym ulegających biodegradacji,
- utworzenie punktu dobrowolnego gromadzenia odpadów
- organizacja zbiórki odpadów niebezpiecznych
- eliminowanie powstawania „dzikich” wysypisk odpadów
- usuwanie wyrobów zawierających azbest.

4.1.5. Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego

Realizacja głównych zadań w ograniczaniu hałasu powinna dotyczyć :

- podjęcia kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe (np. poprzez ograniczenie prędkości)
- wymiany stolarki okiennej w budynkach podległych szczególnej ochronie
- modernizacji dróg (poprawa stanu nawierzchni).

Do działań zaliczanych w ramach minimalizacji oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego na terenie gminy należy:

- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

4.1.6. Ochrona przyrody

Działania w zakresie ochrony przyrody powinny obejmować:

- określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną prawną
- realizację programu zalesień, ochrony zasobów leśnych (zwiększenie lesistości, utrzymanie wielofunkcyjności lasów i wzmożenie ich korzystnego oddziaływania na środowisko zwiększenie funkcji ochronnej, wodochronnej i klimatotwórczej)
- realizację ochrony istniejących zbiorników wodnych
- wykorzystania terenów o znaczących walorach przyrodniczych dla rozwoju agroturystyki
- ochronę terenów cennych przyrodniczo
- utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych.

4.1.7. Edukacja ekologiczna

Działania w zakresie edukacji ekologicznej powinny obejmować:

- rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej
- organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej
- edukację ekologiczną mieszkańców w zakresie możliwości oszczędzania energii

- edukację przyrodniczo – leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody
- upowszechnianie dobrej praktyki rolniczej i leśnej, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego
- prowadzenie akcji edukacyjnych uświadamiających o szkodliwości spalania odpadów i wypalaniu traw
- edukację i informację w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi popularyzację odnawialnych źródeł energii.

4.1.8. Nadzwyczajne zagrożenia

Podjęcie działań w zakresie nadzwyczajnych zagrożeń powinno obejmować:

- eliminowanie lub zmniejszanie skutków dla środowiska z tytułu nadzwyczajnych zagrożeń.

5. ZARYS PLANU DZIAŁAŃ NA LATA 2018 – 2021**5.1. Założenia planu działań na lata 2018 – 2021**

Założeniem planu działań na lata 2018 - 2021 jest kontynuacja realizacji określonych zadań, w tym rozpoczętych we wcześniejszym okresie. Przed przystąpieniem do tego etapu Gmina powinna mieć już opracowane szczegółowe plany działań dla poszczególnych inwestycji, przygotowaną dokumentację i niezbędne pozwolenia oraz zabezpieczone środki – własne i zewnętrzne – na realizację zamierzeń.

Konieczna jest kontynuacja działań z zakresu: ochrony powietrza atmosferycznego i wód, ograniczenia hałasu i promieniowania elektromagnetycznego, ochrony powierzchni ziemi i przyrody, gospodarki odpadami, edukacji ekologicznej oraz nadzwyczajnych zagrożeń prowadzonych w latach 2014 – 2017. Szczególnie ważnym zadaniem jest modernizacja dróg, rozbudowa systemu odbioru i oczyszczania ścieków oraz wprowadzenie docelowego systemu gospodarki odpadami.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym wykazano zadania priorytetowe do realizacji w ramach Programu w latach 2014 – 2017 oraz 2018 - 2021.

Tabela 35. Zestawienie zadań priorytetowych do realizacji w ramach Programu w latach 2014 – 2017 oraz 2018 - 2021

Obszar priorytetowy I - Poprawa jakości środowiska

Cel średniookresowy: Poprawa jakości powietrza

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa/modernizacja dróg gminnych : Orońsko, Bąków, Krogulcza Mokra, Dobruń, Guzów, Chronów	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
2.	Budowa/modernizacja ciągów pieszych przy drogach gminnych i powiatowych w Orońsku, Helenowie, Krogulczy Suchej	Powiat, Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2018– 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa / modernizacja dróg gminnych - kontynuacja	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa obwodnicy Radomia i drogi krajowej nr S7 o parametrach drogi ekspresowej na odcinku: koniec obwodnicy Radomia – granica województwa mazowieckiego	GDDKiA	Środki własne RPO Środki pomocowe GDDKiA

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Termomodernizacja budynków jednostek organizacyjnych Gminy	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2018 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Kontynuacja termomodernizacji budynków jednostek organizacyjnych Gminy	Gmina	Środki własne

Zadania priorytetowe w 2015 roku			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Modernizacja sieci elektroenergetycznych ŚN i NN w miejscowości Orońsko	PGE	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Przyłączenia do sieci elektroenergetycznych nowych odbiorców	PGE	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2015 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Przebudowa sieci elektroenergetycznej : Orońsko ŚN 1,2 ,NN 2,2	PGE	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa ciągów pieszych przy drogach powiatowych i gminnych	Powiat, Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Cel średniookresowy: Poprawa jakości wód

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa sieci kanalizacyjnej : Orońsko	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Łaziskach	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2018 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków - kontynuacja	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
2.	Budowa systemu przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach pozbawionych kanalizacji	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Modernizacja stacji uzdatniania wody: Dobrut	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Rozbudowa sieci wodociągowej: Orońsko	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Popularyzacja ograniczania wykorzystywania wód podziemnych dla innych potrzeb niż potrzeby socjalno-bytowe mieszkańców	Gmina	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków

1.	Uwzględnianie w sporządzanych planach zagospodarowania przestrzennego gmin ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)	Gmina	Środki własne
----	---	-------	---------------

Cel średniookresowy: Racjonalna gospodarka odpadami

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Rozwój selektywnej zbiórki odpadów w gminie	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
2.	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gmina	Środki własne, Środki pomocowe
3.	Usuwanie wyrobów azbestowych (aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych)	Gmina	Środki własne, WFOŚ Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów w Guzowie	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2017 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Zwiększanie odzysku odpadów w wyniku wstępnej segregacji	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
2.	Usuwanie wyrobów azbestowych - kontynuacja	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
4.	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów - kontynuacja	Gmina	Środki własne

Cel średniookresowy: Ochrona powierzchni ziemi

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Prowadzenie badań określających zanieczyszczenie gleb użytkowanych rolniczo	Gmina, IUNG	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	Gmina	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Upowszechnienie dobrej praktyki rolniczej	MODR	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Wsparcie restrukturyzacji produkcji rolnej poprawa, jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Izba rolnicza MODR	Środki własne

		ARIMR Gmina	
--	--	----------------	--

Cel średniookresowy: Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa/modernizacja dróg gminnych jw.	Gmina	Środki własne RPO Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa/modernizacja dróg gminnych - kontynuacja	Gmina	Środki własne RPO Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych	Gmina	Środki własne

Obszar priorytetowy II – Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych

Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

Zadania priorytetowe na lata 2018 -2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe	Gmina	Środki własne

Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Opracowanie i przyjęcie dokumentacji dot. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (założenia do planu i plan)	Gmina	Środki własne

Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Ochrona wyrobisk przed zanieczyszczeniami i niewłaściwą rekultywacją	Gmina	Środki własne

Zadania priorytetowe na lata 2018– 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Ochrona wyrobisk przed zanieczyszczeniami i niewłaściwą rekultywacją - kontynuacja	Gmina	Środki własne

Obszar priorytetowy III – Ochrona przyrody

Cel średniookresowy – Ochrona walorów przyrodniczych

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną prawną	RDOŚ, Województwo, Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków

1.	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach lokalizacyjnych nakazów i zakazów obowiązujących na terenach przyrodniczych prawnie chronionych oraz innych uwarunkowań przyrodniczych	Gmina	Środki własne
----	---	-------	---------------

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i zieleni	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2018– 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
	Określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną prawną - kontynuacja	Gmina	Środki własne
1.	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach lokalizacyjnych nakazów i zakazów obowiązujących na terenach przyrodniczych prawnie chronionych oraz innych uwarunkowań przyrodniczych - kontynuacja	Gmina	Środki własne
2.	Pielęgnacja parków i zieleni - kontynuacja	Gmina	Środki własne

Obszar priorytetowy IV – Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego

Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpowodziowa

Zadania priorytetowe do 2016 roku			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Rzeka przewidziana do modernizacji: Szabasówka P	WZMiUW	Środki własne

Cel średniookresowy – Transport substancji niebezpiecznych

Zadania priorytetowe na lata 2018 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń w zakresie poważnych awarii przemysłowych	Gmina	Środki własne

Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpożarowa

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach	RDLP, Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Obszar priorytetowy V – Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Cel średniookresowy – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2014– 2017			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej	Gmina	Środki własne Środki pomocowe

Zadania priorytetowe na lata 2018 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Orońsko na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021

1.	Organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej - kontynuacja	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
----	---	-------	----------------------------------

Zadania priorytetowe na lata 2014 – 2021			
L.p.	Zadanie	Realizacja	Źródła środków
1.	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gmina	Środki własne Środki pomocowe
2.	Edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie możliwości oszczędzania energii	Gmina	Środki własne, Środki pomocowe
3.	Wykorzystanie energii odnawialnej	Gmina, inwestorzy	Środki własne, Środki pomocowe
4.	Popularyzacja ograniczania wykorzystywania wód podziemnych dla innych potrzeb niż potrzeby socjalno-bytowe mieszkańców	Gmina	Środki własne, Środki pomocowe

6. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

6.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej:

- zasada przezorności
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego
- zasada regionalizacji
- zasada uspołecznienia
- zasada „zanieczyszczający płaci”
- zasada prewencji
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)
- zasada subsydiarności
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

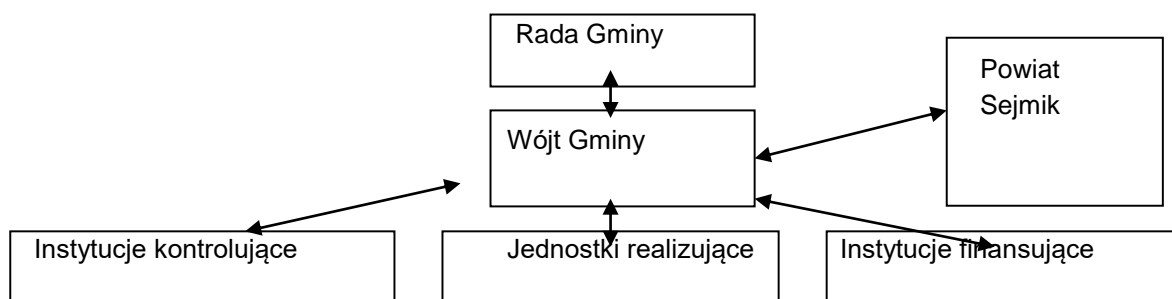
Na szczeblu gminy zarządzanie ochroną środowiska dotyczy zadań własnych gminy oraz koordynacji zadań realizowanych przez, jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze - uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego w gminie.

W realizacji Programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację programu oraz efekty,
- mieszkańcy gminy, jako końcowy beneficjent programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację programu jest Wójt Gminy, zobowiązany do składania cyklicznych raportów Samorządowi Gminy. Realizacja Programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej (szczebla wojewódzkiego, powiatowego oraz gmin wchodzących w skład powiatu), administracji specjalnej, w kompetencjach, której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

Schemat zarządzania ochroną środowiska w gminie przedstawia się następująco:

Rysunek 3. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu gminnym

6.2. Kompetencje organów gminy w zakresie ochrony środowiska

Ustawy regulujące sprawy związane z ochroną środowiska dają szczegółowe kompetencje organom gminy. Ważniejsze uprawnienia Wójta (Burmistrza, Prezydenta) oraz Rady Gminy przedstawiono poniżej:

Do zadań gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (art. 7 ustawy o samorządzie gminnym, Dz. U. 2013 poz. 594 z późn.zm.):

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- 3a) działalności w zakresie telekomunikacji
- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
- 5) ochrony zdrowia,
- 6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- 6a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- 7) gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- 8) edukacji publicznej,
- 9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych placówek upowszechniania kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- 11) targowisk i hal targowych,
- 12) zieleni gminnej i zadrzewień,
- 13) cmentarzy gminnych
- 14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej,
- 15) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- 16) polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- 17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej,
- 18) promocji gminy,
- 19) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o *działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.

Do zadań gmin należy także (art. 3 ust. 2 pkt. 9a ustawy o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach*, Dz. U. 2013 poz. 1399):

9) udostępnianie na stronie internetowej urzędu gminy oraz w sposób zwyczajowo przyjęty informacji o:

a) podmiotach odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu danej gminy, zawierające

- firmę, oznaczenie siedziby i adres albo imię, nazwisko i adres podmiotu odbierającego odpady komunalne od właścicieli nieruchomości,
- miejscach zagospodarowania przez podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu danej gminy zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania
- osiągniętych przez gminę oraz podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, które nie działają na podstawie umowy, o której mowa w art. 6f ust. 1, i nie świadczą takiej usługi w trybie zamówienia z wolnej ręki, o którym mowa w art. 6f ust. 2, w danym roku kalendarzowym wymaganych poziomach recyklingu, przygotowania do

ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania

- punktach dobrowolnego zbierania odpadów komunalnych
- zbierających zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny pochodzący z gospodarstw domowych, o których mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. *o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1155), i elektronicznego, w tym punktów sprzedaży sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Ponadto zgodnie z ww. ustawą w publicznie dostępnych wykazach zamieszcza się dane :

– o wnioskach o wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i o wpisach do tego rejestru.

Kompetencje Wójta (Burmistrza, Prezydenta):

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 poz. 594 z późn. zm.):

- wójt przygotowuje projekty uchwał rady gminy i określa sposób ich realizacji
- wójt opracowuje plan operacyjny ochrony przed powodzią oraz ogłasza i odwołuje pogotowie i alarm przeciwpowodziowy oraz może zarządzać ewakuację z obszarów bezpośrednio zagrożonych

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 2013 poz. 1399):

Wójt, burmistrz, prezydent miasta wydaje z urzędu decyzję, w której ustala:

1) obowiązek uiszczania opłat za odbieranie odpadów komunalnych lub opróżnianie zbiorników bezodpływowych;

2) wysokość opłat wyliczonych z zastosowaniem stawek;

3) terminy uiszczania opłat

4) sposób i terminy udostępniania urządzeń, pojemników lub zbiorników w celu ich opróżnienia

- prowadzi w formie elektronicznej ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń, udostępnia w formie elektronicznej na stronach internetowych urzędu gminy lub miasta wzór wniosku o udzielenie zezwolenia
- jest uprawniony do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem.
- rejestr działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, zwany dalej „rejestrem”, prowadzi wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości
- wójt, burmistrz lub prezydent miasta, dokonując wpisu do rejestru, nadaje przedsiębiorcy numer rejestrowy.
- przetwarza dane wpisane do rejestru oraz zapewnia bezpieczeństwo tych danych
- wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest obowiązany do sporządzania rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi
- sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów ustawy
- wójt, burmistrz lub prezydent miasta może wystąpić z wnioskiem do właściwego miejscowo komendanta policji o pomoc, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia czynności kontrolnych

- na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwy miejscowo komendant policji jest obowiązany do zapewnienia kontrolującym pomocy policji w toku wykonywania czynności kontrolnych
- kary pieniężne, o których mowa w art. 9x ust. 1 i 2, nakłada, w drodze decyzji, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, właściwy ze względu na miejsce wpisania przedsiębiorcy do rejestru działalności regulowanej, o którym mowa w art. 9b ust. 2. ww. ustawy
- wójt, burmistrz lub prezydent miasta może złożyć wniosek o zawieszenie zapłaty kary pieniężnej, o której mowa w art. 9z ust. 1, 2 i 4. tej ustawy w przypadku stwierdzenia niewykonania obowiązków, o których mowa w ust. 1–4, ustawy jw. wójt (burmistrz, prezydent miasta) wydaje decyzję nakazującą wykonanie obowiązku.
- Wójt gminy jest organem egzekucyjnym z wyjątkiem egzekucji z nieruchomości.

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
(Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.):

- * w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminne programy ochrony środowiska, uwzględniające:
 1. cele ekologiczne
 2. priorytety ekologiczne
 - * rodzaj i harmonogram działań proekologicznych
 - środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe
 - * realizuje uchwalony przez radę gminy program ochrony środowiska
 - * sporządza, co 2 lata raport z programu ochrony środowiska, który przedstawia radzie gminy
 - * może, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko
 - * w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami:
 - wydaje decyzje w sprawie
 - nałożenia na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych,
 - wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska
 - przyjmuje wyniki pomiarów, jeżeli pomiary te mają szczególne znaczenie ze względu na potrzebę zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska lub jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych
 - przyjmuje zgłoszenia dotyczące instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogąca negatywnie oddziaływać na środowisko
 - sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów
 - występuje do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli organy te stwierdzą naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić, przekazując dokumentację sprawy

- obowiązywania dotychczasowych taryf, lecz nie dłużej niż na 1 rok.

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013 poz. 1235):

- Wójt, burmistrz, prezydent miasta wydaje decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (w przypadku przedsięwzięć, o których mowa w/w ustawie)
- udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej

a) z zakresu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska:

- gminne programy ochrony środowiska, o których mowa w art. 17 ust. 1 tej ustawy,
- raporty z wykonania gminnych programów ochrony środowiska, o których mowa w art. 18 ust. 2 tej ustawy,

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedkłada marszałkowi województwa corocznie, nie później niż do dnia 28 lutego, informacje, z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w województwie, za rok ubiegły.

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.):

- wydaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów, które nie są wpisane do rejestru zabytków i nie porastają w obrębie pasa drogowego drogi publicznej, z wyłączeniem obcych gatunków topoli
- przed wydaniem decyzji w sprawie ustalenia warunków zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego informuje o planowanej inwestycji zarządzającego ogrodem, który w terminie 30 dni może zgłosić zastrzeżenia i wnioski
- obowiązany jest przekazać niezwłocznie regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska zawiadomienie, o którym mowa o dokonaniu odkrycia kopalnych szczątków roślin lub zwierząt
- jest organem w zakresie ochrony przyrody
- wymierza administracyjną karę pieniężną za:
 - zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności;
 - usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia zniszczenie drzew, krzewów lub terenów zieleni spowodowane niewłaściwym wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych
- podejmuje decyzje w sprawie odroczenia płatności kar i ich umarza

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 12 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 poz. 21 z późn. zm.):

- opiniuje program gospodarki odpadami niebezpiecznymi
- opiniuje program gospodarki odpadami wydobywczymi
- opiniuje wydawane zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów
- wydaje decyzje w sprawie usunięcia odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub magazynowania
- nakazuje posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, wskazując sposób wykonania tej decyzji

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 Nr 0, poz. 145 z późn. zm.):

- jeżeli spowodowane przez właściciela gruntu zmiany stanu wody na gruncie szkodliwie wpływają na grunty sąsiednie, wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać właścicielowi gruntu przywrócenie stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom
- prowadzi i aktualizuje ewidencje kąpielisk
- przekazują społeczeństwu informacje dotyczące, jakości wody w kąpielisku w sposób niebudzący wątpliwości, co do stwierdzonych zagrożeń

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.):

- jest obowiązany do informowania mieszkańców, o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi
- prowadzi w formie elektronicznej ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń.
- jest uprawniony do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem
- sprawdza, czy taryfy dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz plan zostały opracowane zgodnie z przepisami ustawy, i weryfikuje koszty, pod względem celowości ich ponoszenia
- ogłasza uchwalone ceny i stawki opłat w miejscowej prasie lub w sposób zwyczajowo przyjęty w terminie 7 dni od dnia podjęcia uchwały
- ustala kierunki rozwoju sieci w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
- może nałożyć karę, o której mowa w ust. 1, na kierownika przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, z tym, że kara ta może być wymierzona w kwocie nie większej niż 300 % jego miesięcznego wynagrodzenia.

Kompetencje Rady Gminy

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 8 marca 1990 r. ustawa o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 poz. 594 z późn. zm.):

- uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- uchwalanie programów gospodarczych,
- ustalanie zakresu działania jednostek pomocniczych, zasad przekazywania im składników mienia do korzystania oraz zasad przekazywania środków budżetowych na realizację zadań przez te jednostki.

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 13 września 1996 r. ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 2013 poz. 1399):

- po zasięgnięciu opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, uchwała regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, który jest aktem prawa miejscowego
- określi, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, wymagania, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, uwzględniając opis wyposażenia technicznego niezbędnego do realizacji zadań

- może, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, postanowić o odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne
- określi, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, wymagania, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, uwzględniając opis wyposażenia technicznego niezbędnego do realizacji zadań
- określi, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, szczegółowy sposób i zakres świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi, w szczególności ilość odpadów komunalnych odbieranych od właściciela nieruchomości, częstotliwość odbierania odpadów komunalnych od właściciela nieruchomości i sposób świadczenia usług przez punkty dobrowolnego zbierania odpadów komunalnych.
- może określić, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, rodzaje dodatkowych usług świadczonych przez gminę w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów oraz wysokość cen za te usługi
- może uchwalić jedną stawkę opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi od gospodarstwa domowego,
- uwzględniając konieczność zapewnienia prawidłowego obliczenia wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, określi, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, wzór deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, warunki i tryb składania deklaracji, w tym formie elektronicznej obejmujący objaśnienia dotyczące sposobu jej wypełnienia oraz pouczenie, że deklaracja stanowi podstawę do wystawienia tytułu wykonawczego. Uchwała zawiera także informację o terminach i miejscu składania deklaracji.
- w uchwale, o której mowa jw. może określić wykaz dokumentów potwierdzających dane zawarte w deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi
- w drodze uchwały :
 - dokonuje wyboru jednej z określonych w art. 6j ust. 1 i 2 ww. ustawy metod ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustali stawkę takiej opłaty;
 - ustala stawkę opłaty za pojemnik o określonej pojemności.
 - określa stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, bierze pod uwagę:
 - liczbę mieszkańców zamieszkujących daną gminę;
 - ilość wytwarzanych na terenie gminy odpadów komunalnych;
 - koszty funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, o których mowa w art. 6r ust. 2 ww. ustawy
 - określa, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, termin, częstotliwość i tryb uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, biorąc pod uwagę warunki miejscowe
 - określa, w drodze uchwały, górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi, o których mowa w ust. 1 ww. ustawy
 - określając stawki opłat, o których mowa w ust. 2 ww. ustawy, stosuje niższe stawki, jeżeli odpady komunalne są zbierane i odbierane w sposób selektywny.

- określając stawki opłat, o których mowa w ust. 2 ww. ustawy, może stosować zróżnicowane stawki w zależności od gęstości zaludnienia na danym obszarze gminy oraz odległości od miejsca unieszkodliwiania odpadów komunalnych, wprowadzać zwolnienia przedmiotowe, ustanawiać opłaty dopłaty dla właścicieli nieruchomości
- może zarządzić pobór opłaty w drodze inkasa

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.):

- uchwała gminny program ochrony środowiska
- może, w drodze uchwały, ustanawiać ograniczenia, co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko.

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.):

1. likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku krajobrazowego jest uzgadniane z właściwą miejscowo radą gminy
2. likwidacja lub zmiana granic obszaru chronionego krajobrazu wymaga zaopiniowania przez właściwą miejscowo radę gminy
3. obowiązek zakładania i utrzymywania w należyтым stanie tereny zieleni i zadrzewienia
4. teren położony poza obrębem miast i wsi o zwartej zabudowie, pokryty drzewostanem i nieobjęty ochroną na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.), rada gminy może uznać za park gminny, jeżeli stanowi własność gminy, a jeżeli stanowi własność innego podmiotu – za zgodą właściciela
5. ustanawia pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytki ekologiczne lub zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
6. zniesienie formy ochrony przyrody jw.

Kompetencje wynikające z ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 Nr 0, poz.145 z późn. zm.):

Rada gminy określa, w drodze uchwały, corocznie do dnia 31 maja wykaz kąpielisk na terenie gminy lub na polskich obszarach morskich przyległych do danej gminy

Kompetencje wynikające z Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.):

- po dokonaniu analizy projektów regulaminów dostarczania wody i odprowadzania ścieków, opracowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjne, uchwała regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków
- uchwała wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych
- podejmuje uchwałę o zatwierdzeniu taryf albo o odmowie zatwierdzenia taryf przedstawionych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne,
- może podjąć uchwałę o dopłacie dla jednej, wybranych lub wszystkich taryfowych grup odbiorców usług. Dopłatę gmina przekazuje przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu
- na uzasadniony wniosek przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjnego, rada gminy, w drodze uchwały przedłuża czas obowiązywania dotychczasowych taryf, lecz nie dłużej niż na 1 rok.

- może podjąć uchwałę o dopłacie dla jednej, wybranych lub wszystkich taryfowych grup odbiorców usług.

6.3. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Zarządzenie środowiskiem opiera się na wykorzystaniu:

- instrumentów prawnych – ustaw i rozporządzeń, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej
- instrumentów finansowych – opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych, funduszy celowych
- instrumentów społecznych – współdziałania i partnerstwa, edukacji ekologicznej, komunikacji społecznej
- instrumentów strukturalnych – strategii i programów wdrożeniowych.

7. WDRAŻANIE PROGRAMU

7.1. Środki finansowe na realizację Programu

Na wdrażanie Programu ochrony środowiska mogą być przeznaczone:

1. środki własne,
2. kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
3. kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
4. obligacje
5. dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:

- **Budżet Państwa**
- **Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki)**
- **Fundusze UE**

Źródła krajowe

Własne środki samorządu terytorialnego

Własne środki są niezbędne do uzyskania niektórych dotacji. Fundusze samorządu terytorialnego pochodzą ze środków, takich jak: podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusze takie wspierają realizację inwestycji ekologicznych. Przeznaczone są także na: edukację ekologiczną, opracowania naukowo - badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej finansuje przedsięwzięcia, które są podejmowane w związku z koniecznością wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Fundusz stosuje trzy formy dofinansowania: finansowanie pożyczkowe, dotacyjne i kapitałowe.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowuje pożyczki z opcją częściowego umorzenia i dotacje na realizację zadań dotyczących:

- ochrony wód i gospodarki wodnej
- ochrony atmosfery, w tym likwidacja niskiej emisji
- ochrony powierzchni ziemi
- przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska
- edukacji ekologicznej
- ochrony przyrody
- monitoringu środowiska

Wysokość dofinansowania może sięgać nawet 50 %, dotacja może być wyższa w uzasadnionych przypadkach.

Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku, których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków.

Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)

SPP jest adresowany do gmin i powiatów, które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat m.in. na zadania dotyczące zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych i powiatowych. Konkurs na udzielenie preferencyjnej pożyczki przeprowadzany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)

ARiMR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa. Dopłaty są przeznaczone dla producentów rolniczych, którzy prowadzą plantację wierzby lub róży bezkolcowej, wykorzystywanych na cele energetyczne. O kredyt mogą ubiegać się osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Kredyty preferencyjne

Są udzielane przez Bank Ochrony Środowiska S.A. na inwestycje proekologiczne bez możliwości umorzenia. Dotyczy to m.in. zakupu lub montażu urządzeń służących ochronie środowiska oraz z zakresu termomodernizacji. Beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i in. podmioty.

Kredyty komercyjne

Nie należy traktować kredytów komercyjnych, jako podstawowe źródło finansowania inwestycji. Ze względu na oprocentowanie, powinny stanowić jedynie uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Własne środki inwestorów prywatnych

Koszty niektórych inwestycji pokrywają z własnych środków podmioty gospodarcze i prywatni inwestorzy. Inwestycje finansowane przez podmioty gospodarcze mogą być dofinansowane z kredytów komercyjnych i funduszy ochrony środowiska.

Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych – wspólna nazwa dwóch następujących po sobie programów wieloletnich, mających na celu udzielanie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych w zakresie przebudowy, budowy lub remontów dróg powiatowych i gminnych. Nadzór nad realizacją programu sprawuje minister właściwy do spraw administracji publicznej.

Program został opracowany w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji kierowanym wówczas przez ministra Grzegorza Schetynę i ustanowiony uchwałą Nr 233/2008 Rady Ministrów z dnia 28 października 2008 roku^[1]. Jego termin realizacji ustalono od 31 października 2008 roku do 31 grudnia 2011 roku. Łączne wydatki budżetowe na jego realizację miały wynieść 3 mld zł^[1].

W związku ze zbliżającym się terminem jego wygaśnięcia, uchwałą nr 174/2011 Rady Ministrów z dnia 6 września 2011 r. ustanowiono kolejny program wieloletni, mający zbliżoną nazwę i stanowiący kontynuację poprzedniego^[2]. Program ma być realizowany w latach 2012-2015; przewidziano wydatkowanie w jego ramach 3,2 mld z

Źródła zagraniczne

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Jest to jeden z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska i kraju. Na ten Program środki unijne pochodzą z Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W zakresie ochrony środowiska finansowanie dotyczyło będzie dużych inwestycji komunalnych, inwestycji proekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody, bezpieczeństwa ekologicznego i edukacji ekologicznej. Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 - 2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27, 9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 - 2013

Program ten wykorzystuje środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Stanowi główny instrument realizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Jednym z priorytetów określony w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego są inwestycje w ochronę środowiska. Dotyczy to działań inwestycyjnych w zakresie wodociągów i kanalizacji, ochrony powietrza oraz gospodarki odpadami.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020

RPO WM 2014-2020, którego głównym celem jest inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy, stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.

Dokument uwzględnia cele tematyczne zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiada na zidentyfikowane wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020.

5.3. Oś priorytetowa III - Przejście na gospodarkę niskoemisyjną

W ramach Osi Priorytetowej realizowany będzie Cel Tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach poprzez następujące Priorytety Inwestycyjne:

4.1. Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii.

4.3. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym.

4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących. Opracowanie pozostaje w fazie konsultacji.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013 (PROW) w ramach priorytetów działań zdefiniowano cztery osie:

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego; Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej; Oś 4: Leader.

Oś 1. obejmuje m.in. scalanie gruntów, gdzie maksymalna wysokość pomocy wynosi 100% kosztów kwalifikowanych, w tym: do 75% to środki UE oraz do 25% - budżet państwa, a także gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi (poprawa jakości gleb poprzez regulację stosunków wodnych, zwiększenie retencji wodnej, poprawie ochrony użytków rolnych przed powodzią).

Oś 2. wprowadza instrumenty wsparcia oraz zachęty dla rolników, sprzyjające zachowaniu i poprawie stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków. Celem osi są bezpośrednie działania, związane z odpowiednimi praktykami rolniczymi w tym:

- zrównoważony sposób gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód,
- kształtowanie struktury krajobrazu,
- przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo.

W ramach tej osi realizowane są również działania związane z zalesianiem gruntów rolnych oraz innych niż rolne, a także odtwarzaniem potencjału produkcji leśnej zniszczonej przez katastrofy oraz wprowadzaniem instrumentów zapobiegawczych.

Ponadto, w ramach różnicowania gospodarki wiejskiej mogą być dofinansowane przedsięwzięcia w inwestycje związane z wytwarzaniem biogazu rolniczego lub energii elektrycznej z biogazu rolniczego.

Ze względu na dość uniwersalny charakter działań, z instrumentów wsparcia będą korzystały zarówno silne i dobrze zorganizowane gospodarstwa, jak również mniejsze, funkcjonujące w sposób tradycyjny.

Kolejna edycja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW) pozostaje w fazie konsultacji.

ŚRODKI NORWESKIE I EOG

W dniu 10 czerwca 2011 r. podpisano Memorandum of Understanding dotyczące Norweskiego Mechanizmu Finansowego, natomiast 17 czerwca 2011 r. Memorandum of Understanding dotyczące Mechanizmu Finansowego EOG.

Zawarcie dwustronnych umów międzynarodowych było konsekwencją podpisanych 28 lipca 2010 r. porozumień pomiędzy Unią Europejską a państwami-darczyńcami w sprawie uruchomienia nowej perspektywy finansowej mechanizmów na lata 2009-2014. Państwami-beneficjentami będzie dwanaście nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz Portugalia, Grecja i Hiszpania. Łączna kwota wsparcia wynosi 1,788 mld euro, z czego dla Polski przeznaczono 32 proc. – 578 mln euro.

Po podpisaniu umów bilateralnych rozpoczęto prace programowe. Zgodnie z systemem wdrażania, ustalonym przez państwa-darczyńców, dla każdego obszaru tematycznego zostanie przygotowany program operacyjny. Programy operacyjne będą precyzować, m.in.: szczegółowy opis obszarów priorytetowych, katalog beneficjentów, zasady naboru i oceny wniosków, koszty kwalifikowane itd.

Poszczególne programy operacyjne będą podlegać ocenie strony polskiej i darczyńców, a następnie będą przedkładane do Komisji Europejskiej.

Finansowane są projekty w dotyczące:

- Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów
- Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych
- Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, tzw. Fundusz Szwajcarski

Fundusz Szwajcarski jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i dziewięciu innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1.05.2004 r. Na mocy umów międzynarodowych ponad 1 mld franków

szwajcarskich przyznanych zostało 10 nowym państwom członkowskim. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków.

W ramach Funduszu Szwajcarskiego wyróżniamy 4 obszary priorytetowe:

- Priorytet 1 Bezpieczeństwo, stabilność. wsparcie reform
- Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura Priorytet 3. Sektor prywatny
- Priorytet 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich.

W ramach Priorytetu 2. "Środowisko i Infrastruktura" realizowane są następujące obszary tematyczne:

I. Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska.

II Różnorodność biologiczna ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG)

Rolą POIG jest wsparcie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu dotowane będą projekty innowacyjne w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Mają być one związane głównie z zastosowaniem nowych rozwiązań technologicznych, produktów, usług czy organizacji. POIG, ma ułatwić dostęp do finansowania innowacyjnych przedsięwzięć podejmowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, ponadto ma zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu.

Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej (EFEE)

EFEE (z ang. *European Energy Efficiency Fund*) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno-energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewni w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Będzie to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki, wspierający inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe. Planuje się także zaangażować kapitał prywatny.

Program LIFE

Program LIFE to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska i klimatu. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska w tym przyrody.

W ciągu ponad 20 lat funkcjonowania programu dofinansowanie z Komisji Europejskiej uzyskało blisko 4 180 projektów z całej Europy, w tym 69 z Polski. Obecny **Program LIFE-program działań na rzecz środowiska i klimatu**, obejmujący perspektywę finansową 2014-2020, jest kontynuacją instrumentu finansowego LIFE+ funkcjonującego w latach 2007-2013.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej od 2008 roku pełni rolę Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE oraz wspiera polskich Wnioskodawców proponując nowatorski i jedyny w Europie program dodatkowego współfinansowania projektów. Dzięki

takiemu rozwiązaniu w Polsce realizowane są obecnie **64 projekty LIFE** o budżecie blisko 620 mln PLN i wsparciu NFOŚ i GW 260 mln PLN.

7.2. Koszty realizacji przedsięwzięć

Kalkulacja szacunkowych kosztów realizacji programów została przeprowadzona w oparciu o plany inwestycyjne samorządu gminy oraz koszty porównywalnych inwestycji i działań realizowanych przez takie jednostki.

Tabela 36. Zestawienie kosztów szacunkowych realizacji programu

Szacunkowe koszty realizacji zadań w latach 2014 – 2017:

- Ochrona powietrza atmosferycznego**

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Budowa/modernizacja dróg	Gmina	295	260	250	250	1055	Budżet Gminy UE

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina	-	2	5	5	12	Budżet Gminy

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
1.	Opracowanie planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Gmina	-	4	-	-	4	Budżet Gminy

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Modernizacja kotłowni	Gmina	7	2	5	3	17	Budżet Gmina
2.	Termomodernizacja budynków	Gmina	-	65	350	-	415	Budżet Gminy

• **Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym**

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014–2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Budowa/modernizacja dróg	Gmina	jw.	jw.	jw.	jw.	-	Budżet Gminy
2.	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych	Gmina	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	-	Budżet Gmina

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014–2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Budowa/modernizacja ciągów pieszych	Gmina	70	15	15	15	115	Budżet Gminy

• **Ochrona wód**

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014–2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Budowa/modernizacja kanalizacji sanitarnej	Gmina	-	40	1000	500	1540	Budżet Gminy UE
2.	Modernizacja oczyszczalni ścieków		10	20	10	10	50	Budżet Gminy UE
3.	Rozbudowa sieci wodociągowej	Gmina	55	50	100	-	205	Budżet Gminy, właściciele
4.	Modernizacja ujęć wody	Gmina	22	-	-	500	522	Budżet Gminy y, kredyty i pożyczki

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014–2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Uwzględnianie w sporządzanych planach zagospodarowania przestrzennego gmin ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)	Gmina	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	-	Budżet Gminy

•

• **Gospodarka odpadami**

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Eksploatacja punktu selektywnego gromadzenia odpadów	Gmina	50	50	50	50	200	Budżet Gminy, środki pomocowe
2.	Usuwanie wyrobów azbestowych	Gmina	-	20	15	15	50	Budżet Gminy, środki pomocowe, właściciele
3.	Rekultywacja składowiska	Gmina	-	-	150	150	300	Budżet Gminy, środki pomocowe
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
4.	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gmina	-	2	1	1	4	Budżet Gminy
5.	Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży	Gmina	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	-	Budżet Gminy, środki pomocowe
6.	Monitoring składowiska	Gmina	10	10	10	10	40	Budżet Gminy

• **Ochrony przyrody**

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
1.	Pielęgnacja parków i zieleni	Gmina	51	5	4	4	64	Budżet Gminy

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
1.	Opracowanie ekofizjograficzne z wykorzystaniem dokumentacji dot. inwentaryzacji przyrodniczej Gminy	Gmina	-	-	10	-	10	Budżet Gminy

• **Edukacja ekologiczna**

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
1.	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gmina	-	4	4	4	12	Budżet Gminy

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
1.	Organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej	Gmina	-	2	-	2	4	Budżet Gminy

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Prognozowane nakłady w tys. zł					Potencjalne źródła finansowania
			2014	2015	2016	2017	Ogółem 2014– 2017	
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne								
1.	Opracowanie aktualizacji Programu ochrony środowiska	Gmina	1,6	-	-	-	1,6	Budżet Gminy
2.	Raport z wykonania programu ochrony środowiska	Gmina	-	-	1	-	1	Budżet Gminy

Źródło: UG Orońsko

Źródłami finansowania poszczególnych zadań będą głównie:

- Środki własne z budżetu gminy na dany rok,
- Pomoc z budżetu państwa,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusze UE
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska.

8.MONITORING

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu realizacji Programu. Stały monitoring umożliwi ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 37. Harmonogram działań monitorujących program

Działanie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Monitoring stanu środowiska	X	X	X	X	X	X	X	x
Raporty z realizacji programu			X		X		X	
Aktualizacja programu				X				X

Zgodnie z ustawą POŚ, organ wykonawczy gminy sporządza, co 2 lata raport, a następnie przedstawia opracowany dokument radzie gminy. Zarówno program jak i raporty powinny zostać umieszczone na stronie internetowej urzędu gminy.

Wprowadzenie wskaźników środowiskowych ma na celu umożliwienie okresowej weryfikacji podejmowanych działań. Dodatkowo, wprowadzenie wartości bazowych wskaźników (tab. 38), będzie stanowiło podstawę do przeprowadzania porównań czy też wskazania kierunku zmian zachodzących w środowisku, w raporcie z realizacji gminnego programu ochrony środowiska.

Przy sporządzaniu programu ochrony środowiska istotne są konsultacje społeczne. Zagadnienie to reguluje ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Dla oceny realizacji Programu konieczne jest ustalenie systemu wskaźników, określających skuteczność poszczególnych działań. Wskaźniki te można podzielić na grupy:

- wskaźniki ekologiczne – pozwolą określić efekt ekologiczny podejmowanych działań, (wskaźniki zanieczyszczenia wód, powietrza, długość sieci infrastruktury, wskaźniki lesistości, stopień odzysku surowców wtórnych itp.)
- wskaźniki ekonomiczne – koszt jednostkowy osiągnięcia określonego efektu ekologicznego,
- wskaźniki społeczne – zaangażowanie mieszkańców w działania związane z ochroną środowiska, udział w realizacji sieci infrastruktury technicznej, skuteczność selektywnej zbiórki odpadów itp.

Ocena skuteczności wdrażania Programu będzie prowadzona m.in. przez porównanie wskaźników charakteryzujących stan środowiska oraz stan infrastruktury technicznej, wpływającej na stan środowiska:

- wskaźnik lesistości
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną
- zużycie wody w gospodarstwach domowych
- ludność korzystająca z oczyszczalni
- długość sieci kanalizacyjnej
- stosunek długości sieci wodociągowej do sieci kanalizacyjnej
- udział odpadów posegregowanych w ogólnej ilości odpadów
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska oraz wskaźniki społeczne:
- uspołecznienie procesów decyzyjnych

- ilość działań prawnych związanych z zanieczyszczeniem środowiska.

Informacje wymagane do analizy stanu środowiska i monitoringu realizacji Programu powinny być na bieżąco gromadzone i przetwarzane przez odpowiednią komórkę Urzędu Gminy.

Tabela 38. Wskaźniki opisujące stopień realizacji założonych zadań w 2012 roku

Wskaźnik	Jednostka	Wartość
Długość dróg gminnych o nawierzchni ulepszonej	km	28,483
Długość dróg gminnych o nawierzchni nieulepszonej	km	28,367
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	dam ³	165
Zużycie wody w gospodarstwach domowych: <ul style="list-style-type: none"> • na 1 mieszkańca • na 1 korzystającego / odbiorcę 	m ³ m ³	27,9
Ścieki oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam ³	29
Ścieki oczyszczane w ciągu roku : <ul style="list-style-type: none"> • odprowadzone ogółem 	dam ³	29
Ludność korzystająca z oczyszczalni	osoba	970
Sieć rozdzielcza na 100 km ² : <ul style="list-style-type: none"> • sieć wodociągowa • sieć kanalizacyjna • sieć gazowa 	km km km	115,2 3,9 0
Korzystający z instalacji gazowej	%	0
Masa odpadów zebranych w przeliczeniu na 1 mieszkańca	kg	99
Budynki mieszkalne objęte zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych	szt.	ok. 1350
Ilość odzyskiwanych surowców wtórnych w całkowitym strumieniu odpadów komunalnych	%	21,9
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych ogółem w tym : <ul style="list-style-type: none"> - pomniki przyrody - użytki ekologiczne 	szt. ha	7 9,99
Lesistość	%	19,7

Źródło : GUS [2013], UG Orońsko

9.SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2013, poz. 1232 z późn. zm.)
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 – Sejmik Województwa Mazowieckiego – Warszawa 2013.
- Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Rada Ministrów. Warszawa. 2011
- Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Środowiska. 2002 . Warszawa.
- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018. Sejmik Województwa Mazowieckiego Warszawa 2012 r.
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023. 2012
- Program zwiększania lesistości dla województwa Mazowieckiego do roku 2020. Warszawa. 2007.
- Program malej retencji województwa mazowieckiego. Warszawa. 2008.
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2009 - 2012 z uwzględnieniem perspektywy do 2016 roku. 2009
- Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku. Raport WIOŚ. Warszawa 2013
- Roczna ocena, jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za 2013 rok – WIOŚ. Warszawa 2014
- Monitoring rzek 2012 rok. WIOŚ 2013
- Monitoring hałasu w 2013 rok. WIOS 2014
- Lokalna Strategia Rozwoju Gminy Orońsko 2007
- Strategia rozwoju powiatu szydłowieckiego (aktualizacja) 2012 r.
- <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110250133&min=1>
- http://wios.warszawa.pl/ftp/dokumenty/zalaczniki/Halas_w_2013Internet.pdf
- http://www.wios.warszawa.pl/ftp/dokumenty/zalaczniki/Zalacznik_nr_1-2012.pdf
- <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/MIDASGIS/TabZloza:search>
- <http://spdpsh.pgi.gov.pl/PSHv7/>
- http://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=wyniki&cz=F
- Inne dokumenty udostępnione przez UG Orońsko

10.SPIS TABEL-

Tabela 1. Wykaz miejscowości sołeckich na terenie gminy Orońsko wraz z liczbą mieszkańców w 2013 roku	8
Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON.....	9
Tabela 3. Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych na terenie gminy Orońsko według siedziby gospodarstwa.....	10
Tabela 4. Wykaz zbiorników wodnych na terenie gminy Orońsko	11
Tabela 5. Liczba mieszkańców gminy Orońsko w latach 2010 - 2013.....	12
Tabela 6. Przyrost naturalny (‰) w gminie Orońsko w latach 2010 - 2013.....	12
Tabela 7. Liczba i powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Orońsko w latach 2009 - 2012	13
Tabela 8. Zestawienie zasobów mieszkaniowych na wybranym terenie województwa mazowieckiego wg. danych wskaźnikowych z 2010 roku.....	13
Tabela 9. Wykaz miejscowości obsługiwanych przez ujęcia wody na terenie gminy Orońsko	14
Tabela 10. Zużycie wody na terenie gminy Orońsko w latach 2010 – 2013.....	14
Tabela 11. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnię w Łaziskach i Orońsku w 2012 roku	14
Tabela 12. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnię w Guzowie w 2012 roku.....	14
Tabela 13. Wykaz odcinków dróg powiatowych na terenie gminy Orońsko	15
Tabela 14. Wykaz odcinków dróg gminnych na terenie gminy Orońsko	16
Tabela 15. Struktura dochodów budżetu Gminy Orońsko w latach 2010 - 2013.....	19
Tabela 16. Wykonanie budżetu wydatków Gminy Orońsko w latach 2010 - 2013	19
Tabela 17. Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2010 - 2012 w gminie Orońsko (według najważniejszych inwestycji).....	19
Tabela 18. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia .	21
Tabela 19. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin	22
Tabela 20. Wykaz obiektów mogących pogorszyć stan środowiska na terenie gminy Orońsko	22
Tabela 21. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby	23
Tabela 22. Wyniki pomiaru wskaźników (krótkookresowych) w odniesieniu do jednej doby ...	24
Tabela 23. Eksploatacja ujęć wody na terenie gminy Orońsko w 2013 roku.....	26
Tabela 24. Stopień zwodociągowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku	26
Tabela 25. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości pobranej wody z instalacji wodociągowej i jej długości na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku	27
Tabela 26. Zużycie wody na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego	27
Tabela 27. Długość poszczególnych cieków na terenie gminy Orońsko.....	27
Tabela 28. Stopień skanalizowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku..	28

Tabela 29. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości ścieków odprowadzonych do kanalizacji sanitarnej i jej długości na terenie szydlowieckiego i gminy Orońsko w 2012 roku	28
Tabela 30. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie gminy Orońsko w latach 2010 – 2013.....	30
Tabela 31. Zestawienie ilości zebranych nieselektywnie odpadów komunalnych na terenie gminy Orońsko w latach 2010 – 2013	30
Tabela 32. Zestawienie ilości zdeponowanych odpadów komunalnych na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Guzowie w latach 2010 – 2013.....	31
Tabela 33. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Orońsko.....	32
Tabela 34 Skład chemiczny gleb w badanym punkcie na terenie gminy Wierzbica	33
Tabela 35. Zestawienie zadań priorytetowych do realizacji w ramach Programu w latach 2014 – 2017 oraz 2018 - 2021	46
Tabela 36. Zestawienie kosztów szacunkowych realizacji programu.....	66
Tabela 37. Harmonogram działań monitorujących program	70
Tabela 38. Wskaźniki opisujące stopień realizacji założonych zadań w 2012 roku.....	71

11.SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Orońsko	8
Rysunek 2. Wydatki Gminy Orońsko w latach 2010 - 2013.....	19
Rysunek 3. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu gminnym	52